

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

**Motivace studentů Teologické fakulty JU pro studium
Sociální a charitativní práce**

Autor práce: Šárka Schmidtmayerová
Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Hála
Studijní program: Sociální a charitativní práce (PS)

2022

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích 22.3. 2022

.....

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Jaroslavu Hálovi za vstřícnost, trpělivost a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat všem zúčastněným respondentům za jejich čas, upřímnost a spolupráci. Poděkování patří také mým nejbližším, kteří mě po celou dobu studia neúnavně podporují.

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
1. Sociální práce	6
1.1. Charakteristika moderní sociální a charitativní práce	6
1.2. Sociální pracovník.....	6
1.3. Sociální práce a gender	7
1.4. Vzdělávání v sociální práci	8
1.4.1. Studium oboru Sociální a charitativní práce na TF	9
2. Motivace.....	9
2.1. Pojem motivace	9
2.1.1. Demotivace a náročné životní situace	11
2.2. Potřeby	11
2.3. Motivy	13
2.4. Druhy motivace	13
2.5. Motivace a učení	14
2.5.1. Přístup studentů ke studiu	14
3. Metodologie	16
3.1. Cíle a hypotézy	16
3.2. Otázky	16
3.3. Technika výzkumu	17
3.4. Způsob zpracování výzkumu	17
4. Výsledky výzkumu	18
4.1. Kvantitativní část – Dotazník.....	18
4.2. Kvalitativní část – Rozhovory.....	29
5. Diskuse	31
Závěr	36
Seznam použitých zdrojů	37
Seznam příloh.....	39
Přílohy.....	40
Abstrakt	46
Abstract.....	47

Úvod

Motivace studentů je jedním z nejdůležitějších faktorů pro úspěšné absolvování vybraného studia. Studium s nedostatkem motivace je proto v mnoha případech něco, co se musí z různých důvodů přetrpět nebo raději ukončit. Obor Sociální a charitativní práce není v tomto případě žádnou výjimkou. Studenti a studentky na školu nastupují a studují s určitými očekáváními, cíli a motivátory. Mnoho z nich však, ať už z osobních důvodů či vnějších příčin, studium nedokončí. I přesto je relativně stabilní zájem o obory se sociálním zaměřením. Mnoho lidí vnímá pomáhající profesi jako poslání, díky kterému se mohou seberealizovat. Zároveň je zde i negativní fakt, že lidé pohybující se v sociální sféře často dostávají podstatně nižší finanční ohodnocení než lidé se stejnou mírou vzdělání pohybující se v jiných oborech. Studium a pak i práce samotná (někdy kombinace obojího) bývá psychicky i časově náročná, proto může být vyčerpávající oddělovat práci či školu od osobního života.

V této práci zjišťuji, jaká je motivace studentů Teologické fakulty při studiu oboru Sociální a charitativní práce. Jedním z cílů je tedy zjistit, co studenty motivovalo k výběru oboru Sociální a charitativní práce. Co je při studiu motivuje, ale také demotivuje. V neposlední řadě, jestli studium splnilo jejich očekávání a zda někdy uvažovali o jeho ukončení.

Pro výzkum jsem použila smíšenou výzkumnou strategii, tedy kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod. Pomocí kvantitativního výzkumu v podobě dotazníku jsem sesbírala data, která mi pomohla obecně nahlédnout do dané problematiky. Zároveň jsem díky tomu měla možnost oslovit větší množství respondentů. Kvalitativní zkoumání ve formě polostrukturovaných rozhovorů sloužilo k získání autentičtějších výpovědí, a tím pádem k doplnění souvislostí.

Práce je rozdělena do pěti větších celků. V první kapitole jsem vymezila podobu soudobé sociální a charitativní práce a co tento obor jako takový obnáší. Jaká je práce sociálního pracovníka a úskalí s ní spojené. Další část práce je zaměřena na motivaci obecně, její proces, a na motivaci jak v sociální práci, tak i při studiu. Ve třetí a čtvrté kapitole popisují způsob zkoumání a výsledky výzkumu. Poslední kapitola je věnována diskusi.

Tématu motivace se ve velké míře věnuje profesor Milan Nakonečný, jehož díla pro mě byla primárním zdrojem informací objasňující tuto problematiku.

1. Sociální práce

V první kapitole se letmo věnuji charakteristice soudobé sociální a charitativní práce, její definici, o co se snaží a jaká je její náplň. Pozornost věnuji také činnostem a rolím sociálního pracovníka. V neposlední řadě se zaměřuji na problematiku genderu v pomáhajících profesích, na vzdělávání v sociální práci a co studium oboru Sociální a charitativní práce na TF obnáší.

1.1. Charakteristika moderní sociální a charitativní práce

Lidská společnost je již od jejího počátku doprovázena vzájemnou pomocí a solidaritou. Tyto hodnoty jsou zároveň základními stavebními prvky sociální a charitativní práce¹. I přes rozšířenost tohoto oboru mnoho lidí však stále netuší, co si mají pod tímto termínem představit. Dokonce i podle starších definic je sociální práce stroze popsána jako „prostě to, co dělají sociální pracovníci“ nebo naopak „prostě to, co jiné profese (lékaři, sestry, učitelé) nedělají“.²

V dnešní době lze pojmy sociální a charitativní práce vymezit mnoha způsoby. Dle mezinárodní federace sociálních pracovníků (IFSW) profese sociální práce podporuje sociální změnu a řešení problémů v lidských vztazích. Také se týká zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí. V praxi využívá teorie lidského chování a sociálních systémů. Sociální práce je založena na principech lidských práv a sociální spravedlnosti. Důležitým účelem sociální práce je usilovat o zlepšení kvality života a rozvíjet potenciál každého jednotlivce, skupiny či společenství.³ Sociální práci mimo jiné upravuje i zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jehož hlavním posláním by měla být ochrana práv a oprávněných zájmů lidí, kteří jsou v jejich prosazování oslabeni z důvodu věku, zdravotního postižení či nepříznivé životní situace.

Charitativní práce či pouze slovo „charita“ již v současnosti nebývá používáno a spojováno jen s katolickou charitativní organizací, ale označují se jím různorodé dobročinné aktivity⁴ nebo jiné sociální a zdravotnické služby. Moderně je tedy možné charitativní práci definovat jako prostor, kde probíhá vzájemná interakce, ovlivňování a protínání diakonie se sociální prací.⁵

1.2. Sociální pracovník

Práce sociálních pracovníků se velice liší v závislosti na tom, kde nebo s jakou cílovou skupinou pracují. Co však mají všichni společné je, že pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám zvládat těžké životní situace a dosahovat způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získávat zpět. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporují možnosti co nejdůstojnějšího způsobu života. Mimo jiné řeší konkrétní sociální problémy, zprostředkovávají odbornou pomoc při řešení těchto problémů a snaží se zabránit jejich vzniku nebo prohloubení.⁶ Jelikož není sociální práce hodnotově neutrální profesí, zásadní je pro ni také etická rovina tvořící jeden

¹ Srov. DOČKAL, J. *Člověk v současném světě: Než začneme studovat sociální práci*, s. 95.

² Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, s. 184.

³ Tamtéž, s. 10.

⁴ Srov. OPATRŇY, M.; LEHNER M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce: Uvedení do problematiky. Praktická reflexe a aplikace*, s. 7.

⁵ Tamtéž, s. 39.

⁶ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 11-12.

z nejdůležitějších pilířů profesního jednání sociálních pracovníků. Jedná se o souhrn etických zásad, postojů a hodnot, které jsou obsaženy v Etickém kodexu společnosti sociálních pracovníků České republiky.⁷

Se sociálním pracovníkem se pojí pojmem sociální role, pod kterou si můžeme představit očekávaný způsob chování, jenž se váže k sociálnímu statusu. V sociální psychologii je popisován jako očekávání, která na jedince klade sociální okolí z hlediska základních charakteristik, jako jsou věk, pohlaví, sociální status, a z hlediska určité situace.⁸ Role sociálního pracovníka jsou různorodé. Obsahují např. poskytování podpory, mapování situace, sdílení informací či empatický přístup. Pracovníci také vykonávají sociální šetření, zabezpečují sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, metodickou činnost v sociální oblasti, sociální poradenství, poskytování krizové pomoci nebo sociální rehabilitaci.⁹

Poměrně často se sociální pracovníci setkávají s lidmi, kteří nejsou motivováni ke změně ve svém životě. Odborník, který takovýmto lidem nabízí pomoc, by měl ovládat širokou škálu dovedností a mít pro práci s klienty určité předpoklady. Předpokladem vytvoření plodného vztahu s klientem je empatie, vřelý přístup a opravdovost. Profesionální sociální pracovník by měl být schopen si udržovat zdravý odstup, ale zároveň mít vstřícný zájem a respekt vůči klientovi a jeho rozhodnutím. V tomto ohledu hraje důležitou roli i smysl pro sociální spravedlnost a obhajování základních lidských práv. Dalšími předpoklady jsou tvořivost, schopnost improvizace a flexibilita v hledání možných řešení, s čímž také souvisí citlivé zvažování a hodnocení klientů a jejich životní situace.¹⁰

1.3. Sociální práce a gender

Dalo by se říct, že oblast sociální práce je tradičně považována za ženskou profesi, jelikož se v ní, již na první pohled, pohybuje výrazně vyšší podíl sociálních pracovníček než sociálních pracovníků. Tento stav je mimo jiné silně ovlivněn tzv. genderem (souhrn rolí, vlastností, vzorů chování i společenských pozic připisovaných mužům a ženám) a je důsledkem genderového kontraktu, který v naší společnosti výrazně určuje životní, studijní a kariérní strategie mužů a žen.¹¹

Z výše uvedeného vyplývá, že na základě příslušnosti k určitému pohlaví se sociální pracovníčky a pracovníci mohou potýkat se stereotypními očekáváními vycházejícími ze společenských a kulturních požadavků a hodnot. Následně může tento postoj ovlivnit motivaci, profesní postavení a také přístup ke klientům.¹² Za genderové stereotypy v pomáhajících profesích lze považovat zaujaté a povrchní postoje týkající se názorů, vlastností a rolí žen a mužů nejen ve společnosti, ale také v rodině a zaměstnání. Příkladem může být očekávání tradičního modelu rodiny, ve které muž zastává roli živitele. V České republice stále převládá názor, že úspěšnost muže je závislá na výši jeho platu. Nízké finanční ohodnocení v sociální sféře je neodmyslitelnou součástí tohoto

⁷ Srov. MÁTEL, A. *Teorie sociální práce I: Sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*, s. 25.

⁸ Tamtéž, s. 31.

⁹ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Sociální péče 2.díl: Učebnice pro obor sociální činnost*, s. 27.

¹⁰ Srov. ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*, s. 23-24.

¹¹ Srov. JANEBOVÁ, R. Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relevantní kategorií v sociální práci? *Sociální práce/Sociální práce*, s. 92.

¹² Tamtéž, s. 95.

problému, jelikož má za následek snižování společenské prestiže mužů pracujících v pomáhajících profesích, jakými je právě například sociální práce. Na druhou stranu bývají muži, kteří pracují v pomáhajících profesích, více respektováni než ženy. Ženy mohou být v tomto směru často podhodnocované, protože jejich péče o klienty je vnímána jako přirozená, zatímco mužská péče je považována za přednost.¹³

V návaznosti na zmíněné stereotypy mohou mít ženy a muži výrazně ztížený nebo naopak ulehčený přístup k určitým pracovním příležitostem v konkrétních odvětvích sociální práce.¹⁴ Sociální pracovníci muži mohou tím pádem například více pracovat s mocí a kontrolou, jelikož aspekty asertivity, dominance a moci jsou tradičně spojovány s maskulinitou. Zatímco sociální pracovnice ženy mají s uplatňováním moci a autority větší problémy, protože feminita bývá spojována s pasivitou, což v praxi může ženám výrazně snižovat sebevědomí.¹⁵ Proto by k profesní odpovědnosti všech sociálních pracovníků a pracovnic mělo za každou cenu patřit podporování genderové rovnosti.¹⁶

1.4. Vzdělávání v sociální práci

V návaznosti na sociální práci a pro obsah této práce je neopomenutelná ještě další oblast a tou je vzdělání. Vzdělání je jedna z nejdůležitějších hodnot pro celou společnost i jedince a je důležitým činitelem ekonomického růstu. Výrazně ovlivňuje konkurenceschopnost na trhu práce, proto se dá říct, že je trendem i nutností v současné společnosti.¹⁷ Na základě zmíněného může být vzdělávání chápáno jako předpoklad pro fungování člověka ve společnosti a zároveň je nezbytné pro získání odborné kvalifikace k výkonu daného povolání. Pro oblast sociální práce to samozřejmě platí také. Svou širokou působností a specializací je potřeba věnovat pozornost měnící se legislativě. Proto je mimo jiné sociální práce vnímána jako kvalifikovaná činnost vyžadující vysokou odbornou přípravu. Kvalifikační nároky na sociálního pracovníka definuje zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách, kde jsou požadavky obecně formulovány.¹⁸ Pro sociální práci je také specifické, že je to profese zaměřená na praxi, proto by se tento fakt měl odrážet i ve vzdělávání budoucích sociálních pracovníků.¹⁹

Obecným cílem ve vzdělávání sociálních pracovníků je příprava na výkon povolání. Technicky vzato jde o osvojení si potřebných znalostí a dovedností, které v kombinaci s praxí utvářejí profesní kompetence. Do těchto kompetencí patří například zájem o jednotlivé lidi a o zlepšení jejich života, orientace na holistický přístup k praxi, jenž bere v potaz vztahy, procesy a výsledky, snahu rozvíjet služby reagující na potřeby klientů, orientace na hodnocení své praxe a reflexe vlastní osobnosti a mnoho dalších. Soubor těchto požadavků by měli vzdělavatelé u studujících podporovat a rozvíjet.²⁰ Mezi

¹³ Srov. FORMÁNKOVÁ, L.; KŘÍŽÍKOVÁ, A. Odras nejistot, znevýhodnění a marginalizace na trhu práce v bibliografických výpovědích žen. *Gender a výzkum/Gender and Research*, s. 28.

¹⁴ Tamtéž, s. 30.

¹⁵ Srov. JANEBOVÁ, R.; ČERNÁ, L. Konstrukce žen – klientek a mužů – klientů v praxi sociální práce. *Gender a výzkum/Gender and Research*, s. 40.

¹⁶ Srov. JANEBOVÁ, R. Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relevantní kategorií v sociální práci? *Sociální práce/Sociálna práca*, s. 100.

¹⁷ Srov. ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*, s. 53.

¹⁸ Srov. ELIHOVÁ, M. Pojetí kvality sociální práce: sborník z konference Pojetí sociální práce v souvislosti se sebedefinováním sociálního pracovníka a jeho pomáhající profese. In MORONGOVÁ, T. et al. *Motivace sociálních pracovníků k celoživotnímu vzdělávání*, s. 41-42.

¹⁹ Srov. LEVICKÁ K.; UHNÁKOVÁ D. Problémy v praktickom vzdelávaní študentiek a študentov sociálnej práce. *Sociální práce/Sociálna práca*, s. 89.

²⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Profesní způsobilost a vzdělávání v sociální práci*, s. 119-120.

důležité kompetence také neodmyslitelně patří celoživotně se vzdělávat a odborně i osobně růst.²¹

1.4.1. Studium oboru Sociální a charitativní práce na TF

Obor Sociální a charitativní práce na TF je tříletý bakalářský program, který lze studovat na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jak prezenční, tak i kombinovanou formou. Prezenčního studia se z největší části účastní studenti v pozdní adolescenci nebo mladé dospělosti, a tím pádem je jejich primárním zaměstnáním studium. Studenti kombinovaného studia jsou většinou lidé průměrně vyššího věku, převážně pracující lidé, kteří si rozšiřují svou kvalifikaci. Z tohoto důvodu bývá jejich motivace více orientována na zlepšení úrovně znalostí a dovedností, které jsou prospěšné k uplatnění se v praxi.²²

Během studia musí studenti úspěšným složením zkoušek získat předem daný počet kreditů. Program je zakončen obhajobou bakalářské práce a státní závěrečnou zkouškou, kde student prokáže znalost v oblastech psychologie, sociální politiky, sociální práce a teologické a sociální etiky. Absolventi získají kvalifikaci podle zákona o sociálních službách a akreditaci v souladu s požadavky Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Jejich uplatnění je tedy například jako sociální pracovník, pracovník v sociálních službách či pracovník ve státní správě a samosprávě. Kvalifikace spočívá v porozumění různým teoriím sociální práce, využívání metod sociální práce v praxi, řešení problémových situací v oblasti vzájemných vztahů člověka a jeho prostředí, orientace v sociální práci a chápání její problematiky v širších souvislostech. Tento obor mohou studovat také osoby se specifickými potřebami, jako je například zdravotní postižení či chronické onemocnění.²³

2. Motivace

Jak již název napovídá, v této kapitole se věnuji procesu motivace a pojmům, které jsou s motivací úzce spojeny. Jedná se například o motivy, potřeby nebo důležitost motivace při učení. Motivace je velice zajímavá, avšak rozsáhlá oblast psychologie, proto se zde budu věnovat pouze částem, které jsou pro tuto práci klíčové.

2.1. Pojem motivace

Plháková motivaci výstižně definuje jako: „*Souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního.*“²⁴ Tato definice je velice obsáhlá, ale pro pochopení motivace samotné nestačí a je nutné si ji více rozebrat.

Dle Nakonečného je lidské chování, ať už vědomě či nevědomě, zaměřeno na dosažení určitého cíle. Procesy determinující zaměření, sílu a trvání chování označujeme jako motivaci. Jinými slovy pojem motivace vyjadřuje proces utváření psychologických

²¹ Srov. ELIHOVÁ, M. Pojetí kvality sociální práce: sborník z konference Pojetí sociální práce v souvislosti se sebedefinováním sociálního pracovníka a jeho pomáhající profese. In MORONGOVÁ, T. et al. *Motivace sociálních pracovníků k celoživotnímu vzdělávání*, s. 43.

²² Srov. SLAVÍK, M. *Vysokoškolská pedagogika*, s. 19.

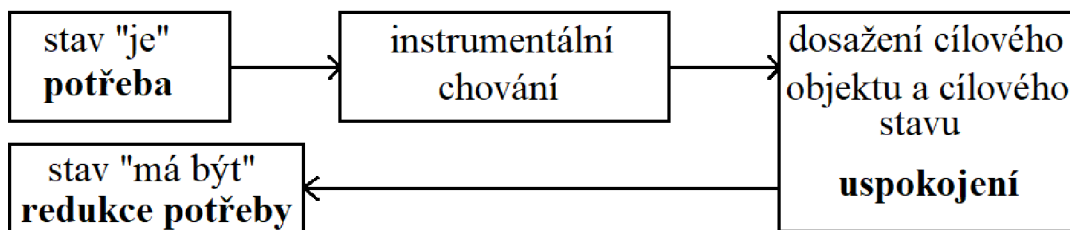
²³ Srov. Teologická fakulta [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, © 2021 [cit. 2021-12-14]. Dostupné na WWW: <<https://www.tf.jcu.cz/cz/prijimaci-zkousky/studijni-programy/studijni-program?program=3274/>>

²⁴ PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 319.

příčin chování. Tento význam vysvětluje i původ slova motivace – z latinského movere – hýbat, tedy doslova jde o něco, co „hýbá“ člověkem.²⁵ Proces motivace má tři roviny (dimenze), které probíhají najednou. První dimenzí je směr, jehož úkolem je nasměřovat jedince správným směrem. Druhá rovina je intenzita, zde záleží na tom, kolik úsilí je jedinec ochoten vydat. Třetí dimenze je stálost zjišťující intenzitu vytrvalosti jedince, aby se neefektivněji dostal do cíle.²⁶

Výchozím stavem motivace je potřeba, tedy pocit nedostatku ve fyzickém či sociálním bytí člověka. Motivované chování je proces směřující k redukci motivačního stavu – tedy k uspokojení potřeby. To znamená, že východiskem vzniku potřeby samotné je stav vnitřní nerovnováhy. Tento vnitřní rozpor je napětí mezi nevyhovujícím stavem „je“ a žádoucím stavem „má být“.²⁷ Také jednání (specifická forma chování) je u jedince naučený instrumentální nástroj, jehož funkcí je dosáhnout uspokojení (viz Obrázek č. 1).²⁸

Schéma procesu motivace lze názorně vyjádřit tímto vzorcem:

Obrázek č. 1 Schéma procesu motivace²⁹

Zjednodušeně řečeno, proces motivace má tři fáze:

1. fáze – potřeba, kterou je nutné uspokojit
2. fáze – určité chování, které nás má k uspokojení dovést
3. fáze – samotné uspokojení potřeby

Motivací nemusí být jen aktuálně vystupující potřeby, ale také očekávání určitého uspokojení vyplývající z naučeného získávání odměn a vyhýbání se trestům. To vždy souvisí s trvalejší tendencí dosažení maximalizace příjemného a minimalizace nepříjemného.³⁰ Očekávání, která mimo jiné umožňují předvídání, jsou psychology pokládána za důležitý konstrukt vztahující se k motivaci.³¹

Lidská motivace v každodenním životě souvisí s celkovým postavením a úlohou člověka ve společnosti, tedy tzv. makroprostorem, který je vytvářen současnou kulturou a kulturní pamětí společnosti, společenskými kritérii či právními normami. Dále souvisí s jeho osobností, tzv. mikroprostorem, kde hrají roli osobní představy, postoje, hodnoty, prožitky nebo jednání. Rovněž jsou zde osobní cíle, aspirační úroveň, způsob sebehodnocení či životní zkušenosti. Motivace je tedy výsledkem objektivně působících

²⁵ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 395.

²⁶ Srov. BEDRNOVÁ E. a kol. *Manažerská psychologie a sociologie*, s. 226.

²⁷ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 406.

²⁸ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, s. 178.

²⁹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 406.

³⁰ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, s. 178.

³¹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 55.

vlivů a subjektivního přetváření těchto vlivů. Jak už bylo naznačeno, lidské činnosti, prožívání a poznávání jsou ovlivňovány množstvím vnějších a vnitřních podnětů. Člověk je hodnotí, na některé upírá pozornost, jiné odmítá a další si ani nemusí uvědomovat. Vědomě i nevědomě z těchto podnětů provádí výběr podle toho, jakým směrem je zaměřen. Výběr není náhodný, je závislý nejen na vnitřních podmínkách (na tělesném stavu, na vyznávaných hodnotách), ale také na cílech, přáních, představách, postojích nebo úmyslech člověka.³²

Důležitým termínem je také motivování, které má na rozdíl od motivace formu a obsah vnější stimulace – je vnějším podnětem. Tento stimul vyvolává motivaci tím, že aktivuje nějaký motiv, což je důvod motivovaného chování. Být motivován tedy znamená být podnícen k nějakému zacílenému chování.³³ Jinak řečeno, každé cílevědomé jednání člověka je motivovaným jednáním. Motivovanost člověka k činnosti nebo výkonu tedy představuje míru aktivace nebo mobilizace úsilí zvládnout úkol nebo cíl.³⁴

2.1.1. Demotivace a náročné životní situace

Naši motivaci mohou postupně oslabovat a narušovat různé faktory, které nás tím pádem mohou více či méně demotivovat. Z toho vyplývá, že naše motivace bude upadat, nebudeme motivováni, naše úsilí klesne, což může vést k ukončení čehokoliv, v čem nás právě motivace posouvala v před. Souvisejícími pojmy a situacemi jsou tzv. frustrace, konflikt a stres, jež v mnohém demotivaci vysvětlují. Jsou to mimořádné či mimořádně náročné situace obecně označované jako náročné životní situace.

Frustrace se používá k označení tří různých, avšak navzájem propojených jevů. Jedná se o situace blokující dosažení cíle (uspokojení potřeby) vystupující jako bariéra zacíleného chování a tím je dosažení cíle znemožněno. Následuje vnitřní psychický stav, který je touto situací vyvolán. Vzniká emoce a vnitřní napětí s motivací překážku překonat. Oba předchozí jevy způsobí zvláštní způsoby chování směřující k pokusu o vyrovnání se s danou situací. Jinak řečeno, jedinec se snaží dosáhnout určitého cíle, ale do cesty se mu postaví překážka, která zmaří realizaci potřeby nebo znesnadní její naplnění a jedinec na tomto základě přizpůsobuje své chování, aby cíle dosáhl. Frustrace vyvolává mnoho druhů chování. Jde například o agresi, rezignaci (vzdání se úsilí o dosažení cíle), kompenzaci (volba náhradního cíle), racionalizaci (sestavení výmluvy), fantazie (uspokojování v představách a nereálných řešeních) nebo ego-obranné mechanismy (eliminace pocitů neúspěchu či selhání při nezdolání překážky bránící v dosažení cíle).³⁵

2.2. Potřeby

Psychická potřeba vyjadřuje výchozí motivační stav. V obsahu tohoto stavu se odráží nějaký deficit ve fyzickém či sociálním bytí jedince, kdy vše směřuje k odstranění tohoto deficitu – k uspokojení. Smyslem tohoto chování je udržovat nebo obnovovat takový stav věcí, který umožňuje bezporuchové fyzické či sociální fungování.³⁶ Vznik potřeby je provázen vnitřním napětím, které je prožíváno jako negativní emoce.³⁷ Primárně

³² Srov. KRNINSKÁ, R. *Motivace a stimulace pracovního jednání*, s. 37-38.

³³ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, s. 178.

³⁴ Srov. KRNINSKÁ, R. *Motivace a stimulace pracovního jednání*, s. 37-38.

³⁵ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 265-268.

³⁶ Tamtéž, s. 161.

³⁷ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 400.

rozlišujeme dva druhy potřeb – biogenní a sociogenní. Potřeby biogenní – biologické, fyziologické – vyjadřují nedostatky v biologickém bytí člověka a projevují se jako vrozené i naučené tendence k obnovení fyziologické homeostázy. Potřebami sociogenními – sociálními, sociokulturními – jsou vyjádřeny nedostatky v sociálně-kulturním bytí člověka, které se projevují jako naučené tendence k udržování a restauraci psychického ekvilibria. Podstata fyziologické homeostázy a psychického ekvilibria je udržovat rovnováhu mezi již zmíněnými stavy „má být“ a „je“.³⁸

Lidské potřeby lze podle různých psychologů dělit do mnohých kategorií, které se týkají podstaty člověka, obsahu, naléhavosti, ekonomického pohledu, času a dalších různých faktorů. Jako příklad si můžeme uvést dělení dle naléhavosti, kdy jsou potřeby rozděleny na nezbytné (zajišťují existenci – potřeba jídla, pití) a zbytné (můžeme se bez nich obejít – vlastnit knihu, šperky).³⁹ Nejznámější a nejpoužívanější dělení potřeb je podle Abrahama Maslowa, který popsal a vytvořil hierarchický systém, kde potřeby rozdělil do pěti úrovní – od nejnižších po nejvyšší. Principem tohoto uspořádání je také právě psychická naléhavost, vyšší potřeby tedy vystupují až tehdy, když jsou do jisté míry uspokojeny potřeby nižší. K nižším patří potřeby fyziologické a potřeba bezpečí. K vyšším řadíme potřebu lásky, sounáležitosti a uznání (viz Obrázek č. 2). Tyto zmíněné pohnutky fungují na principu udržování vnitřní tělesné či psychické rovnováhy.⁴⁰

Obrázek č. 2 Hierarchický systém potřeb⁴¹

Jak můžeme vidět na obrázku, v Maslowově modelu hierarchie potřeb se jako vývojově nejvyšší objevuje potřeba seberealizace (sebeaktualizace). Základem seberealizace je tvořivost spolu se svobodou, moudrostí a hledáním pravdy, proto do této kategorie patří i zvědavost, vědění a chápání. Zahrnuje také potřeby poznávání a estetického cítění. Na rozdíl od ostatních potřeb, kde převládá snaha o uspokojení, potřeby sebeaktualizujících se lidí jsou neuspokojitelné. Proto je možné komplex potřeb kolem snahy po seberealizaci označit jako zájmy vyznačující se tím, že s každým

³⁸ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 163.

³⁹ Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 368.

⁴⁰ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 404.

⁴¹ Tamtéž.

uspokojením jejich intenzita spíše narůstá a volá po snaze dosažení dalších cílových objektů.⁴²

2.3. Motivy

Pokud si klademe otázku po psychologických důvodech našeho nebo cizího jednání, psychologie tyto příčiny označuje jako motivy. Motiv je vnitřní psychický činitel usměrňující chování jedince k dosažení nějakého uspokojení.⁴³ Jinak řečeno, jako takový vyjadřuje obsah uspokojení, které vede k redukci původního motivačního stavu, tedy potřeby samotné. Proces, kterým začíná její uspokojování je již zmíněná motivace.⁴⁴

Lidské motivy lze rozdělit do několika okruhů, konkrétně jsou to čtyři velké okruhy. Jedním z nich jsou motivy sebezáchovné, které mají biologický základ a jsou primárními pohnutkami umožňujícími přežití jednotlivce nebo i celého druhu. Další oblast představují stimulační motivy, jejichž snahou je dosažení optimální úrovně aktivace a potřeba proměnlivých senzorických podnětů. Projevují se hravostí, zvědavostí či vyhledáváním různorodých zážitků. Lidé potřebují proměnlivou vnější stimulaci a vyváženou kombinaci tělesných a duševních aktivit k dosažení duševní pohody a rovnováhy. Do třetího okruhu zahrnujeme sociální motivy, které regulují a ovlivňují mezilidské vztahy, včetně jejich subjektivního prožívání. Do této kategorie lze zařadit i potřebu afiliace (sdružování, intimity), moci a úspěšného výkonu – výkonovou motivaci.⁴⁵ Motivace výkonu patří k nejdůležitějším tématům lidské motivace, protože výkonnost a výkony jsou důležitým aspektem sociálního a hospodářského života jedince i celé společnosti.⁴⁶ Podstatou motivu výkonu je pocit úspěchu, jehož síla je zeslabována strachem z neúspěchu, který zeslabuje potřebu výkonu, a tím způsobuje celkově nižší výkonnost. Například studenti se silným motivem výkonu mají lepší výsledky než studenti se stejnou inteligencí, ale se slabou výkonovou motivací. Z toho vyplývá, že síla motivu výkonu má vliv i na posuzování pravděpodobnosti dosažení úspěchu, tedy dosažení cíle.⁴⁷ Poslední oblast tvoří individuální psychické motivy, jakými jsou hledání životního smyslu, potřeba sebeurčení, obrana sebepojetí, potřeba se svobodně rozhodovat a jednat.⁴⁸

2.4. Druhy motivace

Motivaci můžeme dělit třemi způsoby. Tradičním členěním ji rozlišujeme na motivaci vnější – vycházející z vnějšího prostředí a vnitřní – vycházející z nás samotných. Další způsob je dělení motivace na vědomou a nevědomou. Posledním způsobem je rozlišování na primární a sekundární. V této práci se zaměřím na první dva druhy.

Vnější motivace je vyvolána vnějšími podněty či pobídkami, jež lze označit jako úkoly. Chování člověka je vykonáváno na základě očekávání zisku odměny při splnění těchto úkolů.⁴⁹

⁴² Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 404-405.

⁴³ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 172-173.

⁴⁴ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, s. 177.

⁴⁵ Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 320-372.

⁴⁶ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 443.

⁴⁷ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 491.

⁴⁸ Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 382-385.

⁴⁹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 91.

Podle Medlíkové jsou zajímavými vnějšími motivátory například:

- Kvantifikovatelné hodnocení podle známých pravidel – peníze či známky ve škole
- Zajímavé a příjemné prostředí
- Vytváření sítí – podpora a výměna zkušeností v třídním kolektivu⁵⁰

Vnitřní motivace ukazuje jednání z vlastní pohnutky člověka. Může ji ovlivňovat několik faktorů a jedním z nich je již zmíněný zájem, který má důležitý vliv na směr lidského vývoje a učení. Můžeme o něm dále říct, že podporuje rozvoj osobnosti, přináší uspokojení z vykonané činnosti, přináší člověku uvolnění, potěšení a zdokonaluje vědomosti společně s dovednostmi. Zájem je důležitý motivačním fenomén, který má tři základní psychologické elementy – mobilizace pozornosti, citový vztah a snahová tendence.⁵¹ Druhů zájmů existuje několik, pro nás jsou nejdůležitější následující dva. Prvním je individuální zájem, který nejčastěji nalezneme v podobě „koničku“ (sport, malování). Individuální zájem způsobuje jevy ovlivňující školní výkon. Může se jednat o vybuzení, flow zážitky, zlepšení pozornosti, strategie důkladného čtení, tvorbu poznámek, podtrhávání. Toto vše přispívá k udržování pozornosti. Druhý je situační zájem. Tento typ je popisován jako přitažlivý efekt aktivity nebo učební úlohy na jedince. Jedná se o zájem, který vzniká spontánně, ale má dočasné trvání. Vznik je podmíněn faktory z prostředí (přitažlivý text nebo poutavý výklad), což je obzvláště důležité pro upoutání pozornosti.⁵² Dalšími příklady dlouhodobých vnitřních motivátorů mohou být například silné osobní vize, touhy a samozřejmě cíle.⁵³

2.5. Motivace a učení

Vysoká škola není jen místem, kde studenti získávají teoretické i praktické znalosti a dovednosti potřebné pro vykonávání budoucího povolání, ale zároveň zde dochází k sociálním interakcím se spolužáky, vyučujícími a odborníky z praxe. Všechny tyto skutečnosti motivaci ke studiu a tím pádem i k učení významně ovlivňují.

Vysoké školství v současnosti čelí třem významným trendům a výzvám, se kterými se musí vypořádávat. Jedná se nejen o nárůst počtu a různorodosti studentů, ale zároveň však narůstá i počet těch, kteří studium předčasně ukončí (podle studií jde až o čtvrtinu vysokoškoláků). Studijní neúspěšností jsou více ohroženi studenti kombinovaného studia, kteří musí často vypořádávat s mnoha omezujícími skutečnostmi (například obtížné sladování osobních a pracovních rolí se studiem). Klíčovým faktorem v prevenci studijní neúspěšnosti se zdá být aktivní zapojení studentů do vztahů se spolužáky a do sociálního prostředí školy.⁵⁴

2.5.1. Přístup studentů ke studiu

Přístup studentů a typ studentů, kteří do výuky přicházejí, také výrazně ovlivňuje kvalitu učení. První místo tvoří individuální předpoklady studenta, tedy jeho dovednosti a schopnosti. Na vysoké škole je podporována samostatnost, sebeorganizace a možnost volby. Na tomto základě se mohou vyskytovat studijní obtíže jako je přetížení ve zkouškovém období, pochybnosti o vlastních schopnostech a možnostech úspěš, hledání

⁵⁰ Srov. MEDLÍKOVÁ, O. *Umění motivace: Návody a tipy pro pracovní i rodinný život*, s. 14-15.

⁵¹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 175.

⁵² Srov. PAVELKOVÁ, I.; DVOŘÁKOVÁ I. *Motivace v úkolové situaci. Pedagogika*, s. 36-37.

⁵³ Srov. MEDLÍKOVÁ, O. *Umění motivace: Návody a tipy pro pracovní i rodinný život*, s. 16.

⁵⁴ Srov. BRŮCKNEROVÁ K. *Význam vzájemného učení mezi studenty kombinovaného studia pro prevenci studijní neúspěšnosti. Lifelong Learning/Celoživotní vzdělávání*, s. 13.

únikových cest nebo odsouvání studijních povinností. U mnohých kombinace zmíněného pravděpodobně také vede k zanechání studia.⁵⁵

Studující lze rozdělit do čtyř skupin podle studijní motivace:

1. Učí se pro poznání a mají zájem o obor, který studují.
2. Studují účelově (zisk titulu), učí se kvůli prestiži.
3. Studují z důvodů potřeby výkonu, jsou soutěživí, chtějí uspět.
4. Převládá u nich sociální motivace (potřeba být s ostatními).⁵⁶

Typy studentů můžeme také dělit podle přístupu k učení:

1. Povrchní přístup – Cílem studenta je absolvovat vysokou školu a následně získat diplom. Motivace spočívá v plnění všech požadavků a vyhnutí se neúspěchu. Učí se sice pečlivě, ale převládá memorování bez hlubšího porozumění, nevidí učivo v souvislostech. V praxi se jedná o svědomité jedince, kteří pracují s velkou námahou.
2. Hlubkový přístup – Snaží se ovládat disciplínu a učí se důkladně, aby porozuměl velkému množství faktů nebo k rozvinul vlastní originální myšlení.
3. Užitká přístup – Patří sem studenti, kteří chtějí za každou cenu uspět a hledají cestu, jak projít. Studují cestou nejmenšího odporu a hledají různé cesty, jak dosáhnout úspěchu (například sbírají informace o učitelích). Při předmětech, které jsou neoblíbené, jsou ochotni hrát nepoctivou hru.⁵⁷

⁵⁵ Srov. MORÁVKOVÁ, S. a kol. Vnútorná a vonkajšia motivácia študentov Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre k štúdiu sociálnej práce. *Sociální práce/Sociálna práca*, s. 131.

⁵⁶ Srov. SLAVÍK, M. *Vysokoškolská pedagogika*, s. 19.

⁵⁷ Tamtéž, s. 20.

3. Metodologie

3.1. Cíle a hypotézy

Cílem práce je zjistit, jaká je motivace studentů Teologické fakulty při studiu oboru Sociální a charitativní práce. Dle Nakonečného má proces motivace tři fáze: první fáze – potřeba, kterou je nutné uspokojit (impulz, jenž nás mobilizuje), druhá fáze – určité chování, které nás má k uspokojení dovést (udržuje nás na cestě) a třetí fáze – samotné uspokojení potřeby (dosažení „cíle“).⁵⁸ V této práci se zaměřuji na první dvě fáze. V současnosti není možné zjistit poslední fázi, jelikož studenti stále studují a pomyslného cíle ještě nedosáhli – studium úspěšně neukončili a tím pádem se stále nachází v procesu dosahování. Z toho důvodu jsem vymezila konkrétnější dílčí cíle, kterými jsou:

C1: Co studenty motivovalo k výběru oboru Sociální a charitativní práce?

C2: Co je při studiu motivuje a zároveň demotivuje?

C3: Splnilo studium jejich očekáváníí?

C4: Uvažovali někdy o ukončení studia?

Hypotézy pro svůj výzkum jsem zvolila s ohledem na teoretická východiska a cíle práce.⁵⁹ Hypotézy jsou tedy následující:

H1: Mezi hlavní důvody, kvůli kterým si studium studentky a studenti vybrali, bude mimo jiné potřeba doplnit si vzdělání, popř. zvýšit svou kvalifikaci a potřeba seberealizace.

H2: Během studia je pro studentky a studenty hlavním motivátorem příjemné prostředí.

H3: Primární demotivací bude pro studenty a studentky budoucí finanční ohodnocení sociálních pracovníků.

H4: Předpokládám, že v odpovědích na otázky o splněných očekáváníích a o ukončení studia budou studenti a studentky více rozepisovat své motivátory a demotivátory.

3.2. Otázky

Pro tvorbu dotazníku a polostrukturovaného rozhovoru jsem použila shodné otázky s ohledem na zvolené cíle práce. Pro tyto otázky jsem se rozhodla z důvodu, abych lépe ilustrovala danou problematiku:

- Co Vás motivovalo při výběru oboru Sociální a charitativní práce?
- Co Vás během studia motivuje?
- Co Vás během studia demotivuje?
- Splnilo studium Vaše očekáváníí?
- Uvažoval/a jste někdy o ukončení studia a proč?
- S jakou cílovou skupinou pracujete/plánujete pracovat?
- Jakou formou studujete?
- V jakém ročníku studujete?

⁵⁸ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 406.

⁵⁹ Srov. HENDL, J.; REMR, J. *Metody výzkumu a evaluace*, s. 57.

- Plánujete pokračovat v navazujícím magisterském studiu?
- Jste muž/žena?
- Kolik je Vám let?

3.3. Technika výzkumu

Pro výzkum jsem použila smíšenou výzkumnou strategii, tj. kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod. Pomocí kvantitativního výzkumu v podobě anonymního dotazníku (viz Příloha I.) jsem sesbírala data, která mi pomohla obecně nahlédnout do dané problematiky. Díky tomu jsem také měla možnost oslovit větší množství respondentů. Kvalitativní zkoumání ve formě polostrukturovaných rozhovorů sloužilo k získání autentičtějších výpovědí, a tím pádem k doplnění souvislostí.⁶⁰

Výzkumný soubor byl tvořen studenty Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Sociální a charitativní práce. Celkový počet studujících prezenčně a kombinovaně činilo v době rozesílání online dotazníku 167 studentů a studentek. Dotazník jsem vytvořila pomocí webové stránky www.survio.com, kde se dotazníková data automaticky sbírala a ukládala. Z důvodu požadavků GDPR byl odkaz mezi studenty rozeslán přes školní email studijní referentkou pro prezenční studium Sociální a charitativní práce paní Pavlínou Jantačovou. Odkaz byl rozeslán 1. listopadu 2021 a sběr dat probíhal v průběhu tohoto měsíce. Dotazník obsahoval 13 otázek, z nichž pět bylo uzavřených, pět polouzavřených a tři byly otevřené. V úvodu jsem respondenty seznámila s tématem bakalářské práce a informovala jsem je o anonymitě dotazníků. Všechny otázky byly povinné.

Individuální rozhovory probíhaly první týden v únoru 2022. Respondenty jsem účelově oslovovala, aby byl každý z nich z jiného ročníku. Setkání byla dopředu naplánována s ohledem nejen na časové možnosti respondentů, ale také s přihlédnutím k tehdejší covidové situaci. V rámci bezpečnosti probíhaly schůzky online přes aplikaci Microsoft Teams, kde byly za souhlasu respondentů nahrávány a následně přepsány. Jména respondentů byla nahrazena náhodnými jmény, aby byla zachována jejich anonymita. Výzkumné otázky se stejně jako u dotazníku týkaly motivace a aspektů s ní spojené. Rozhovory trvaly v průměru 15-20 minut.

3.4. Způsob zpracování výzkumu

Sesbíraná dotazníková data jsem nejdříve přepsala do programu Microsoft Office Excel, ze kterého jsem je poté převáděla do tabulek a grafů v práci samotné. K vyhodnocení otevřených otázek jsem využila metodu otevřeného kódování, které spočívá ve vyhledávání hlavních společných témat. Tato témata jsem v podobě výstižných slov a slovních spojení seskupila do hlavních kategorií.⁶¹ Témata vyskytující se méně často jsem zařadila do kategorie „*Další*“. Polostrukturované rozhovory jsem doslovně přepsala z nahrávek (viz Příloha II., Příloha III. a Příloha IV.), vynechala jsem však vycpávková slova (např. hmm, jako, prostě atd.).

⁶⁰ Srov. MIŠOVIČ, J. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*, s. 79-80.

⁶¹ Tamtéž, s. 165.

4. Výsledky výzkumu

Výsledky výzkumu jsem rozdělila do dvou částí. V první části se věnuji výsledkům dotazníků a v druhé části rozhovorům. Dotazník vyplnilo 46 žen a čtyři muži, 18 z nich studuje prezenční a 32 kombinovanou formou. Polostrukturovaných rozhovorů se účastnily dvě ženy a jeden muž, všichni z prezenčního studia (viz Tabulka č.1).

Tabulka č. 1

Metoda sběru dat	Pohlaví		Forma studia	
	Žena	Muž	Prezenční	Kombinovaná
Dotazník	46	4	18	32
Polostrukturovaný rozhovor	2	1	3	0

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1. Kvantitativní část – Dotazník

Jak jsem již zmínila, odkazy na online dotazníky byly rozeslány mezi 167 studentů a studentek oboru Sociální a charitativní práce jak prezenčního, tak kombinovaného studia. Zajímavostí je, že online odkaz rozkliklo 82 respondentů, ale v průběhu vyplňování jich 32 dotazník nedokončilo. Dotazník tedy celkem vyplnilo 50 respondentů, z nichž bylo 46 žen a čtyři muži. Prezenční formu studia zastupuje 17 žen a jeden muž. Kombinovaná forma je tvořena 29 ženami a třemi muži (viz Tabulka č. 2).

Tabulka č. 2

Forma studia	Pohlaví	
	Ženy	Muži
Prezenčně	17	1
Kombinovaně	29	3
Celkem	46	4

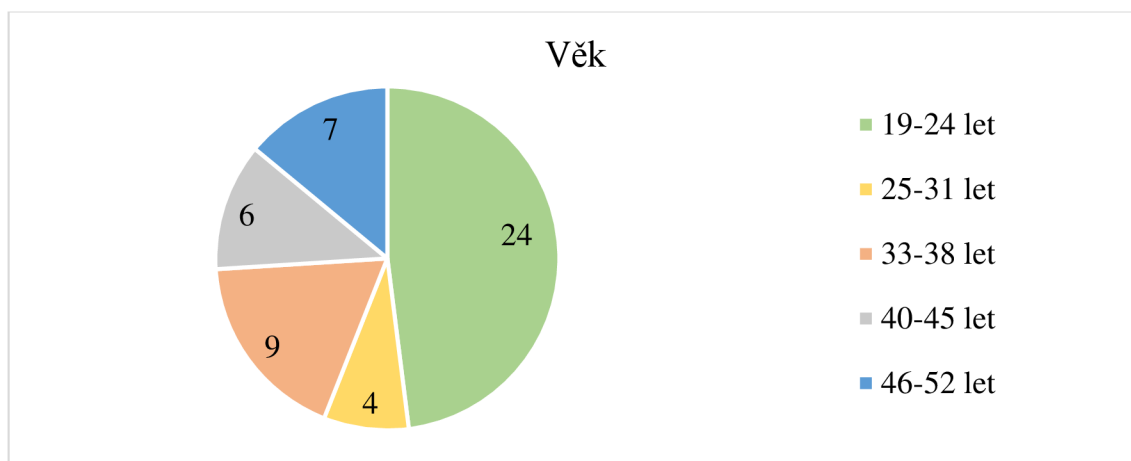
Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 3

Pohlaví	Ročník			
	1. ročník	2. ročník	3. ročník	Jiná
Ženy	11	17	16	2
Muži	1	0	3	0
Celkem	12	17	19	2

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 3 vyjadřuje zastoupení pohlaví v jednotlivých ročnících. V prvním ročníku vyplnilo dotazník celkem 12 studentů, z toho 11 žen a jeden muž. V druhém ročníku to byly pouze ženy s počtem 17. Z celkového počtu 19 respondentů ze třetího ročníku bylo 16 žen a tři muži. Dvě ženy, které vybraly možnost „Jiná“ napsaly: „4. ročník“ a „dokončeny předměty 3. ročníku loni, nyní mi zbývá dopsat BP a státnice, začala jsem 2018“.

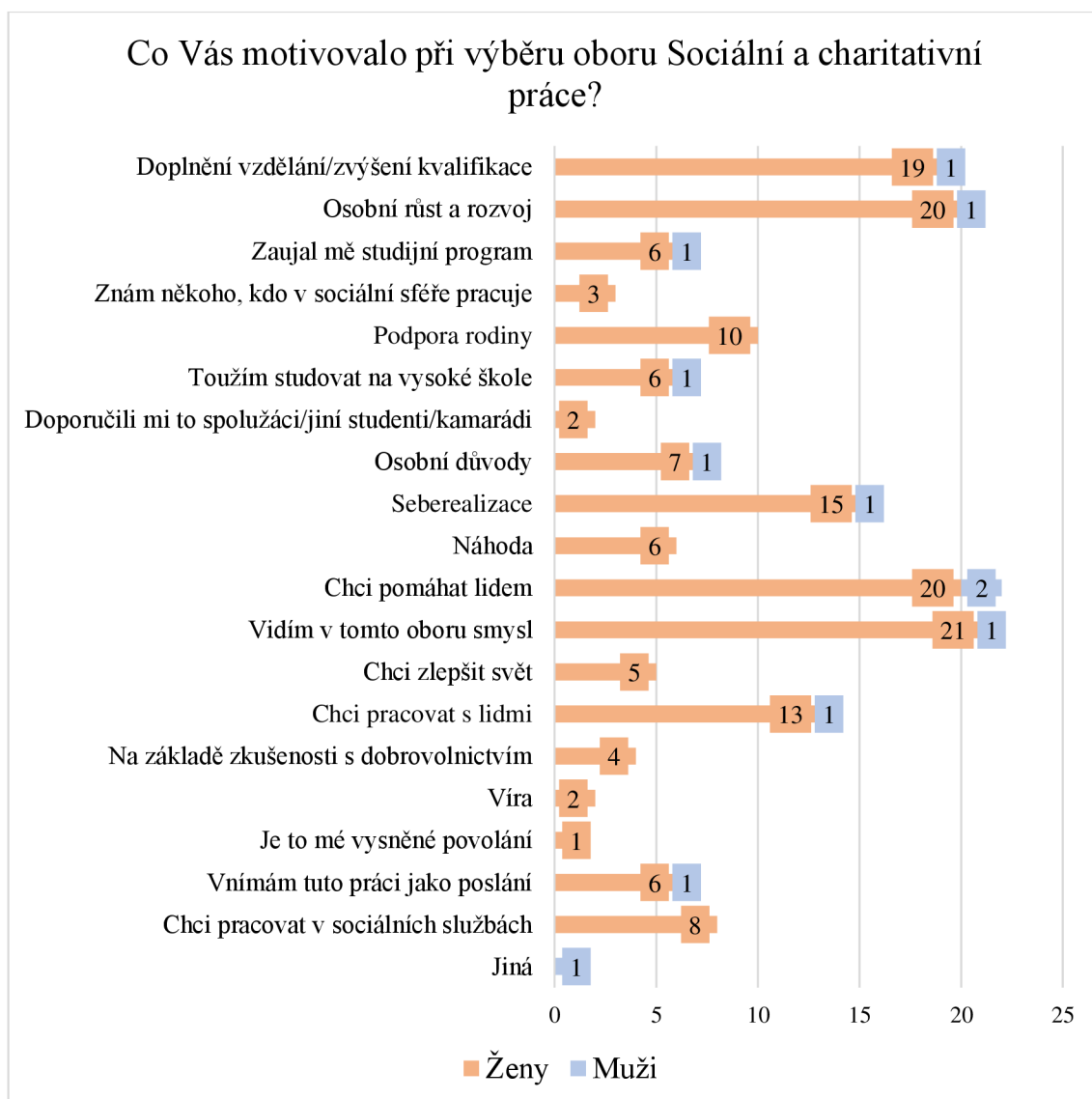
Graf č. 1

Zdroj: Vlastní výzkum

V Grafu č. 1 můžeme vidět věkové zastoupení dotazovaných. Největší skupinu tvoří studenti ve věku 19-24 let (1 muž a 23 žen, celkem 24 dotazovaných). Druhou nejpočetnější skupinou jsou studenti ve věku 33-38 let (9 respondentů). V této věkové kategorii je největší zastoupení mužů – tři.

Následují méně početné věkové skupiny 46-52 let (7 dotazovaných) a 40-45 let (6 dotazovaných). Nejmenší věková kategorie je 25-31 let (4 dotazovaní). Tyto zmíněné kategorie jsou zastoupeny pouze ženami.

Graf č. 2

Zdroj: Vlastní výzkum

První otázka byla následující: „*Co Vás motivovalo při výběru oboru Sociální a charitativní práce?*“. Respondenti měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Z Grafu č. 2 vyplývá, že hlavními impulzy pro výběr studia byla jak pro muže, tak pro ženy touha pomáhat lidem (22 respondentů), to, že vidí smysl v oboru (22 respondentů), osobní růst a rozvoj (21 respondentů) a doplnění vzdělání, popřípadě zvýšení kvalifikace (20 respondentů). Následovala seberealizace (15 respondentů), touha pracovat s lidmi (14 respondentů), podpora rodiny (10 respondentek), touha pracovat v sociálních službách (8 respondentek) a osobní důvody (8 respondentů).

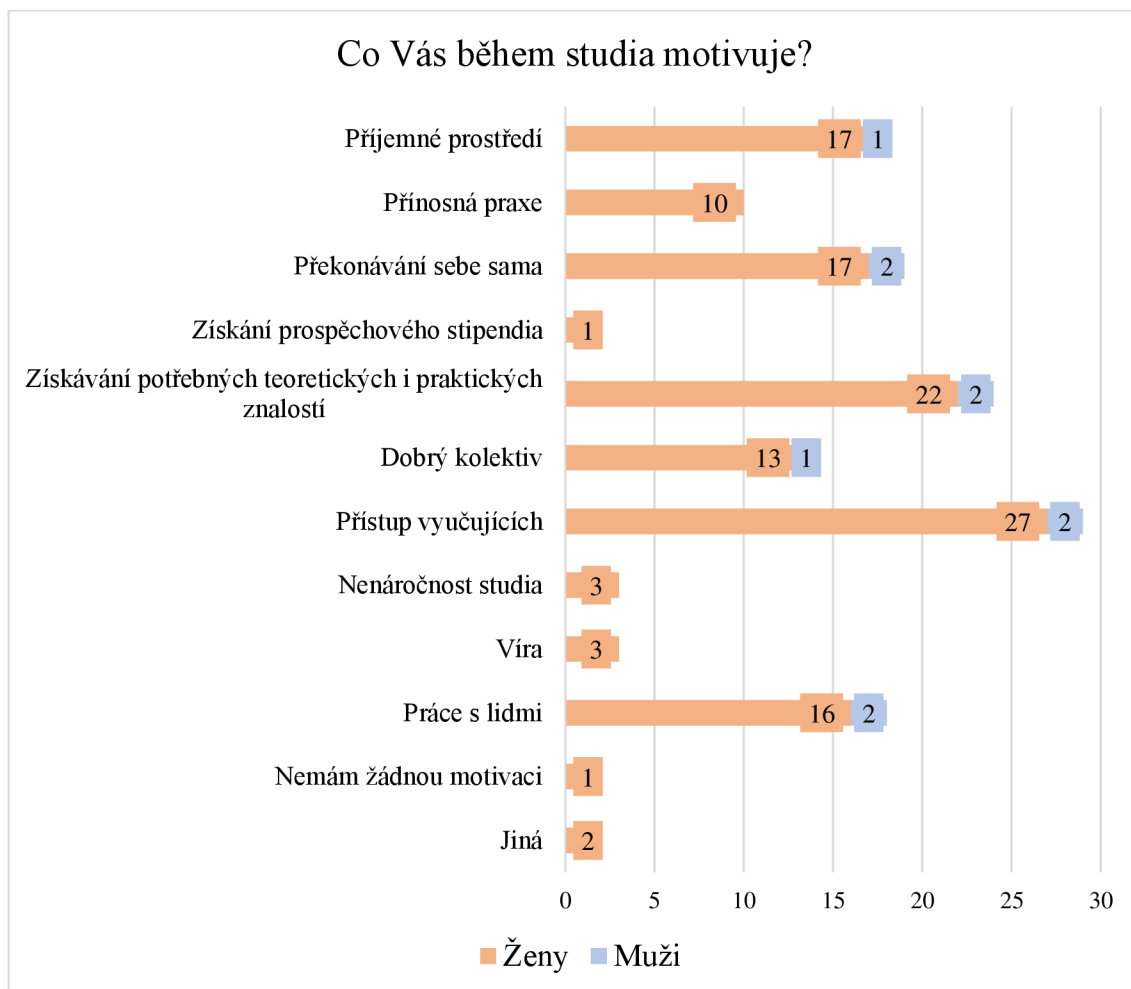
Menší četnost zastávala touha studovat na vysoké škole (7 respondentů), vnímání této práce jako poslání (7 respondentů), varianta „*Zaujal mě studijní program*“ (7 respondentů) a náhoda (6 respondentek).

Mezi nejméně početné odpovědi patřila touha zlepšit svět (5 respondentek), povědomí o někom, kdo v sociální sféře pracuje (3 respondentky), doporučení od třetí

osoby (2 respondentky), víra (2 respondentky) a „*Je to mé vysněné povolání*“ (1 respondentka). Tyto zmíněné odpovědi vybíraly pouze ženy.

Ve variantě „*Jiná*“ jediný z mužů doplnil: „*líbí se mi přístup fakulty, její prostory a menza*“.

Graf č. 3

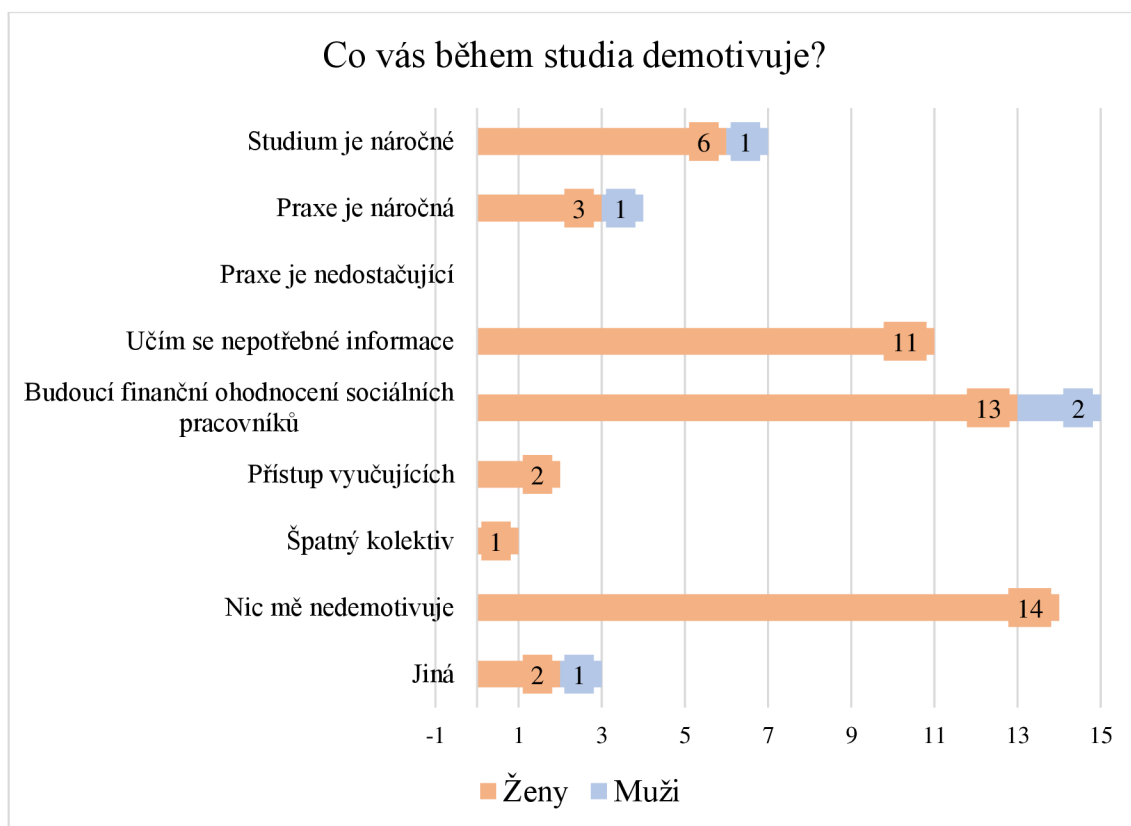
Zdroj: Vlastní výzkum

Druhou otázkou bylo: „*Co Vás během studia motivuje?*“. Respondenti měli znovu možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Výsledky ukazuje Graf č. 3. Jak pro studentky, tak pro studenty je nejvíce motivující přístup vyučujících (29 respondentů) a získávání potřebných praktických a teoretických znalostí (24 respondentů). Následovalo překonávání sebe sama (19 respondentů), práce s lidmi (18 respondentů), příjemné prostředí (18 respondentů) a dobrý kolektiv (14 respondentů).

Pouze pro ženy je motivující přínosná praxe (10 respondentek), nenáročnost studia a víra (obojí po 3 respondentkách) a získání prospěchového stipendia (1 respondentka). Dvě ženy ve variantě „*Jiná*“ uvedly, že je dále motivuje „*získání titulu*“ a „*podpora rodiny*“. Jen jedna studentka vybrala možnost „*nemám žádnou motivaci*“.

Graf č. 4

Zdroj: Vlastní výzkum

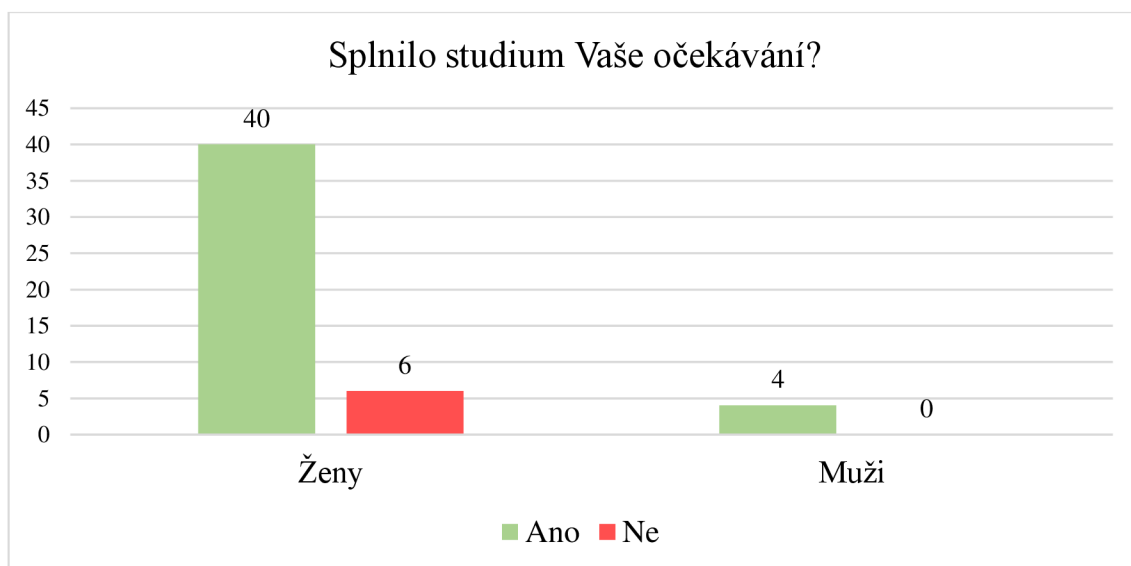
Na třetí otázku: „*Co Vás během studia demotivuje?*“, měli respondenti opět možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Z Grafu č. 4 vyplývá, že je pro respondenty nejvíce demotivující budoucí finanční ohodnocení sociálních pracovníků (15 respondentů). Varianta „*nic mě nedemotivuje*“ byla druhá v pořadí s počtem 14 respondentek. Následoval pocit učení se nepotřebných informací (11 respondentek). Pro sedm respondentů je studium náročné.

Méně zastoupená je náročnost praxe (4 respondenti), přístup vyučujících (2 respondentky) a špatný kolektiv (1 respondentka). Nikdo nevybral možnost „*praxe je nedostačující*“.

Variantu „*Jiná*“ doplnily dvě ženy, v obou případech se jednalo o skloubení osobních záležitostí se studiem: „*dojíždění, nutnost kloubit rodinu s dojížděním, zejména když jsou děti nemocné*“ a „*vlastní lenost v kombinaci s náročností zvládat při studiu práci a rodinu*“. Muž se vyjádřil takto: „*Kolikrát přehnané požadavky na zakončení předmětu*“.

Graf č. 5

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 5 vyobrazuje výsledky čtvrté otázky: „*Splnilo studium Vaše očekávání?*“. Zde mohli respondenti vybrat pouze jednu odpověď.

Všem osloveným mužům se očekávání splnila. Očekávání se na druhou stranu splnila pouze 40 ženám a šesti se nesplnila.

Po otázce, zda studium splnilo jejich očekávání, následovala otevřená otázka: „*Proč studium splnilo, popř. nesplnilo Vaše očekávání?*“, kde mohli dotazovaní vysvětlit důvody, proč v předchozí otázce odpověděli „*Ano*“ nebo „*Ne*“.

Tabulka č. 4

Proč studium Vaše očekávání splnilo?	
Přínos studia	„ <i>líbí se mi studijní plán a hodnota přednášek</i> “
	„ <i>Předměty jsou zajímavé.</i> “
	„ <i>Studium mě baví, přijde mi zajímavé a praktické.</i> “
Rozšiřování obzorů	„ <i>otevřelo mi nepoznané</i> “
	„ <i>Otevřelo mi obzor a mám teď úplně jiný pohled na svět.</i> “
	„ <i>rozšiřuji obzory, setkávám inspirativní pedagogy</i> “
Kolektiv	„ <i>Je komplexní, rozšířilo mi obzory v teologii.</i> “
	„ <i>Třídní kolektiv je super.</i> “
	„ <i>...spolužáci jsou velmi ochotní a mají smysl pro práci v kolektivu...</i> “
Příjemná atmosféra	„ <i>doufala jsem, že bude přívětivá atmosféra</i> “
	„ <i>prostředí fakulty i vyučující jsou více než příjemné</i> “
Seberozvoj	„ <i>získávám dostatek podnětů pro svůj osobní a zároveň profesní rozvoj</i> “
	„ <i>Je skvělé rozvíjet se a hledat sám sebe.</i> “
Vyučující	„ <i>Velmi příjemný přístup vyučujících ke studentům...</i> “
	„ <i>Velmi dobrá úroveň vyučujících</i> “
	„ <i>Učitelé jsou velice milí, je vidět, že nás chtějí obohatit</i> “
	„ <i>Výborní vyučující</i> “

Praxe	„hodně praxe“
	„Těším se na praxi.“
	„Pomáhá mi lépe propojit praxi s teorií.“
	„Díky praxi jsem pochopila práci sociálního pracovníka a dokážu si představit takovou práci vykonávat.“
Další	Splnilo, protože vím, jak má sociální pracovník v různých situacích postupovat“
	„nevím, neměla jsem žádná očekávání“
	„studium spíše splnilo moje představy nad očekávání. Obávala jsem se ne úplně kladného přijetí (už nejsem úplně teenager) ...“
	„ochotné studijní referentky“

Zdroj: Vlastní výzkum

V Tabulce č. 4 můžeme nalézt odpovědi dotazovaných, kteří na otázku: „*Splnilo studium Vaše očekávání?*“, odpověděli: „*Ano*“. V prvním sloupečku se nachází kategorie nejčastěji se vyskytujícími témat, o kterých respondenti psali. V druhém sloupečku jsou doslovně přepsané příklady jejich odpovědi.

Splněná očekávání studentů nejvíce vystihují kategorie témat, jež se týkají přínosnosti studia, rozšiřování obzorů, třídního kolektivu, příjemné atmosféry, seberozvoje, příjemných vyučujících a praxe. Do kategorie „*Další*“ jsem zařadila méně častá témata (viz Tabulka č. 4). Odpověď jedné studentky výstižně sumarizuje podstatu nejčastěji se vyskytujícími odpovědi: „*Škola je perfektní, vyučující vstřícní, studijní oddělení беру jako nejvíce skvělé. Doopravdy magistra Kratochvilová je poklad této fakulty. Takže studium plní očekávání a baví mě. Prostředí, vyučující, témata perfektní to je.*“.

Tabulka č. 5

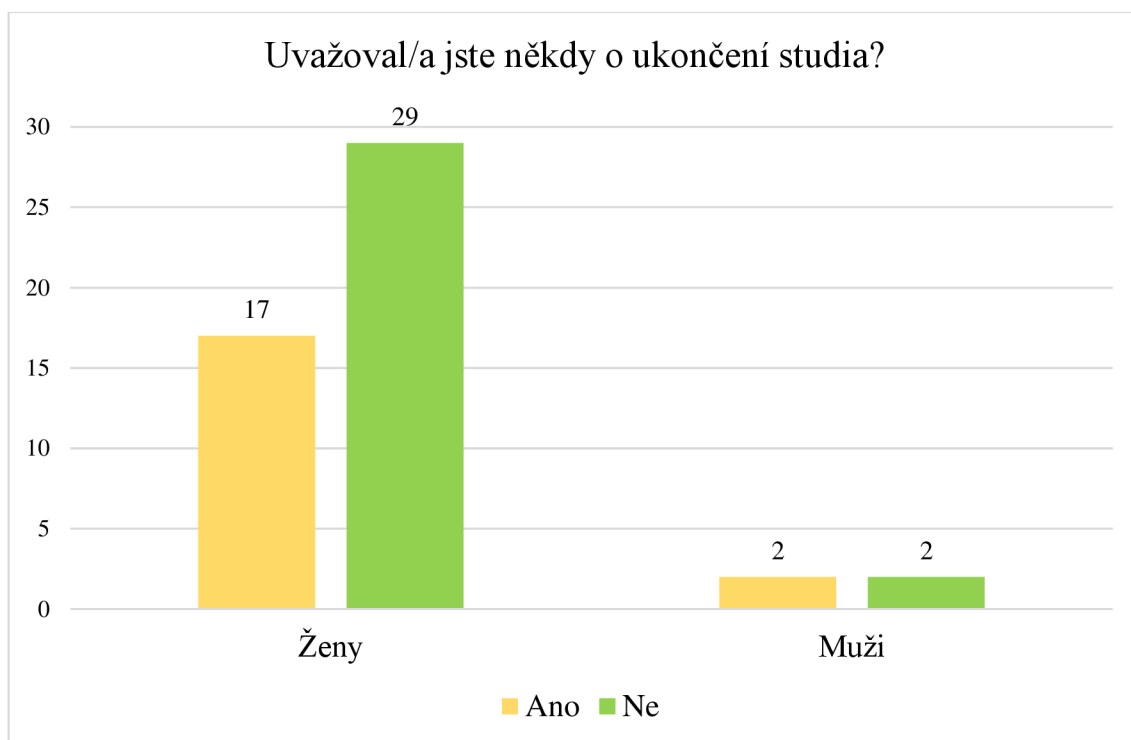
Proč studium Vaše očekávání nesplnilo?
„ <i>Prozatím jsem nic, co jsme se učili, nevyužila v praxi. Resp. V praxi je všechno úplně jinak, než nás učí v teorii.</i> “
„ <i>Očekávala jsem, že se budu na zkoušky z jednotlivých předmětů učit skutečně to, co je potřeba vědět pro výkon této profese ...</i> “
„ <i>Některé předměty jsou náročné na studium při zaměstnání.</i> “
„ <i>tento obor mě nebaví</i> “
„ <i>celkově má představa byla úplně jiná</i> “
„ <i>Prozatím je pro faktické hodnocení mých očekávání odpřednášeno málo bloků studijních předmětů.</i> “

Zdroj: Vlastní výzkum

V Tabulce č. 5 můžeme nalézt příklady odpovědí, o kterých respondenti psali, pokud odpověděli „*Ne*“ na otázku: „*Splnilo studium Vaše očekávání?*“. Jelikož takto odpovědělo pouze šest studentek, nevytvářela jsem žádné zvláštní kategorie témat.

Nenaplněná očekávání se týkala nevyužitelnosti teorie v praxi či náročnosti studia při zaměstnání. Jinou studentku obor nebaví a další měla úplně jinou představu. Pro studentku z prvního ročníku je příliš brzo očekávání hodnotit.

Graf č. 6

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 6 vyobrazuje výsledky páté otázky: „Uvažoval/a jste někdy o ukončení studia?“. Zde mohli respondenti vybrat pouze jednu odpověď.

29 žen a dva muži o ukončení studia neuvažovali. Zbýlých 17 žen a dva muži naopak o ukončení studia uvažovali.

Po otázce, zda někdy uvažovali o ukončení studia, následovala otevřená otázka: „Proč jste uvažoval/a, popř. neuvažoval/a o ukončení studia?“, kde mohli dotazovaní vysvětlit důvody, proč v předchozí otázce odpověděli „Ano“ nebo „Ne“.

Tabulka č. 6

Proč jste o ukončení uvažoval/a?	
Náročnost studia	„je náročné studovat při práci“
	„je toho opravdu hodně“
	„Málo času na studium.“
	„prvák pro mě byl celkem náročný. Když jsem nedala zkoušku na 2x, tak jsem to hodně vzdávala...“
Časová náročnost	„časová náročnost praxe (vybírám dovolenou)“
	„Aktuálně kvůli přístupu k vykonávání praxe a nerespektování časové vytíženosti dálkových studentů.“
Distanční výuka	„kvůli online výuce během loňského roku – psychicky náročné“
	„Distanční výuka byla velice náročná. Hlavně z důvodu motivace k pokračování.“
	„online výuka – neměla jsem přehled, co je důležité“

Osobní život	<i>„dojždění a nemocné děti, nutnost hlídání dětí, kloubení práce a rodiny a studia“</i>
	<i>„Ochuzuji rodinu o společný čas.“</i>
Obavy	<i>„strach ze zklamání, že na to nemám (radši to předem vzdát)“</i>
	<i>„bála jsem se, že neuspěji u zkoušek“</i>
	<i>„Obával jsem se poplatku za studium.“</i>
Další	<i>„uvažovala jsem o změně oboru“</i>
	<i>„tento obor mě nebaví“</i>
	<i>„Vždy při zkouškovém období :-“</i>

Zdroj: Vlastní výzkum

V Tabulce č. 6 můžeme nalézt odpovědi respondentů, kteří na otázku: „Uvažoval/a jste někdy o ukončení studia“, odpověděli: „Ano“. V prvním sloupečku se nachází kategorie nejčastěji se vyskytujících témat, o kterých dotazovaní psali. V druhém sloupečku jsou doslovně přepsané příklady jejich odpovědí.

Nejvíce zmiňované důvody, kvůli kterým studenti o ukončení studia uvažovali byla náročnost studia, časová náročnost, distanční výuka, osobní život a obavy. Do kategorie „Další“ jsem zařadila méně častá témata (viz Tabulka č. 6).

Tabulka č. 7

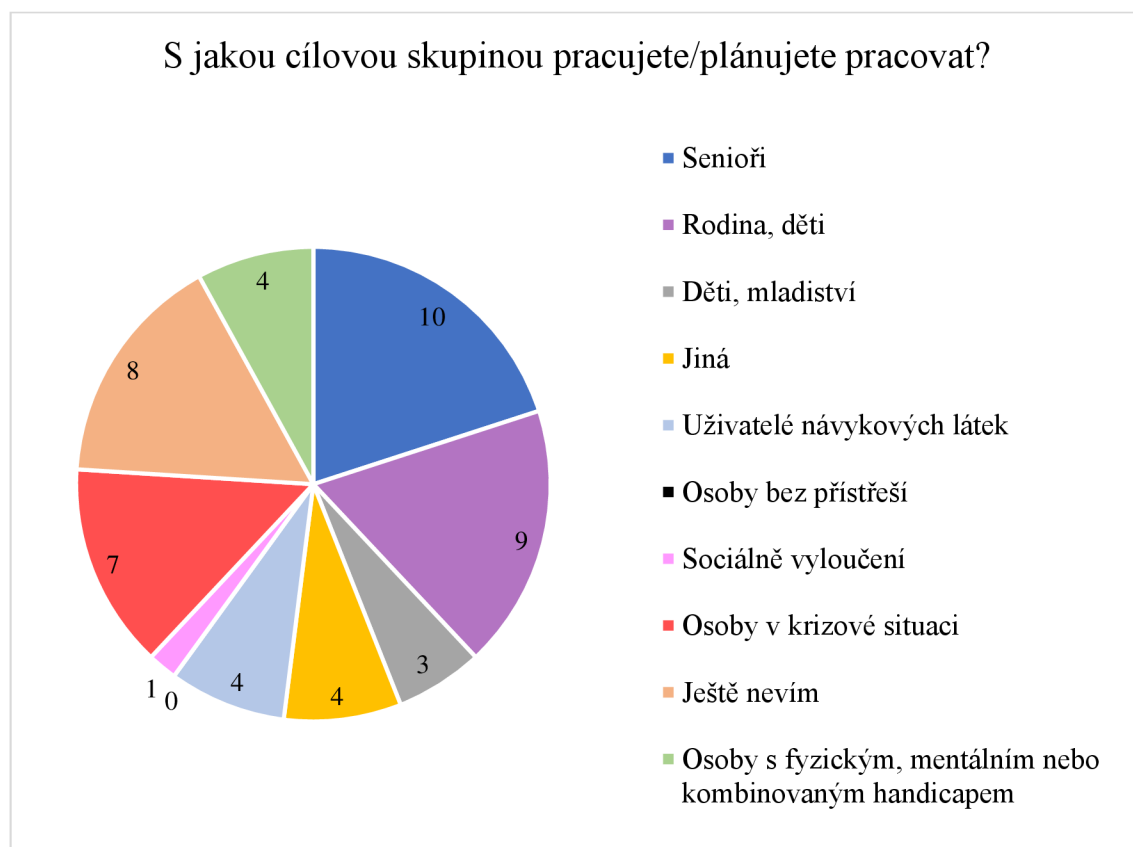
Proč jste o ukončení neuvažoval/a?	
Ambice dokončení studia	<i>„ráda věci dokončuji“</i>
	<i>„jdu si za svým cílem“</i>
	<i>„jakmile něco započnu, dokončím to“</i>
	<i>„už jsem studovala a nedokončila studium, nechci se opakovat“</i>
	<i>„nemám ve zvyku se vzdávat, když už se do něčeho vrhnu“</i>
	<i>„Když jsem to začal studovat, tak to dodělám.“</i>
	<i>„ještě nedosáhla cíle“</i>
Spokojenost se studiem	<i>„Vše mi vyhovuje a jsem spokojená“</i>
	<i>„baví mě, dává smysl“</i>
	<i>„Jsem šťastná, že konečně studuji.“</i>
	<i>„Tuto školu a tento obor mám ráda...“</i>
	<i>„Baví mě studovat.“</i>
	<i>„studium mě naplňuje“</i>
Titul	<i>„v současné době mě to baví a velmi naplňuje“</i>
	<i>„chci získat titul“</i>
	<i>„neuvažovala jsem o ukončení studia, protože titul bc potřebuji“</i>
Další	<i>„nemá smysl ukončovat rozpracovaného bakaláře...“</i>
	<i>„zatím splňuje veškerá očekávání“</i>
	<i>„neměla jsem důvod“</i>

Zdroj: Vlastní výzkum

V Tabulce č. 7 můžeme vidět odpovědi respondentů, kteří na otázku: „*Uvažoval/a jste někdy o ukončení studia*“, odpověděli: „*Ne*“. V prvním sloupečku jsem opět napsala kategorie nejčastěji se vyskytujících témat, o kterých se dotazovaní zmiňovali. V druhém sloupečku jsem doslovně přepsala příklady jejich odpovědí.

Studenty, kteří o ukončení studia neuvažovali, ve velké míře spojovalo téma silné ambice studium dokončit, celkové spokojenosti se studiem a získání titulu. Do kategorie „*Další*“ jsem opět zařadila méně častá témata (viz Tabulka č. 7). Na rozdíl od žen, oba muži v tomto případě zdůraznili zisk titulu a ambici dokončit studium.

Graf č. 7

Zdroj: Vlastní výzkum

V Grafu č. 8 vidíme odpovědi na otázku: „*S jakou cílovou skupinou pracujete/plánujete pracovat?*“.

Nejčetnějšími cílovými skupinami jsou senioři (10 respondentek), rodina a děti (9 respondentek) a osoby v krizové situaci (7 respondentek). Méně četnými skupinami byli uživatelé návykových látek (4 respondentky), osoby s handicapem (3 respondentky a 1 respondent), děti a mladiství (2 respondentky a 1 respondent) a sociálně vyloučení (1 respondentka).

Čtyři respondentky vybraly variantu „*Jiná*“, kde svou cílovou skupinu specifikovaly na „*osoby se smyslovým postižením – nevidomí*“, „*osoby v terminálním stádiu onemocnění*“, „*umírající v hospici*“ a „*duševně nemocní*“.

Sedm respondentek a jeden respondent zvolili možnost „*Ještě nevím*“ a žádný ze studentů neplánuje pracovat s osobami bez přístřeší.

Graf č. 8

Zdroj: Vlastní výzkum

V Grafu č. 8 nalezneme odpovědi na otázku: „*Plánujete pokračovat v navazujícím magisterském studiu (např. Etika v sociální práci)?*“. Zde mohli respondenti vybrat pouze jednu odpověď.

„*Ano*“ zvolilo 19 respondentů, z nichž 17 byly ženy a dva muži. Jedna z těchto studentek v otázce, zda uvažovala o ukončení studia odpověděla: „...*nikdy jsem neměla důvod o tom uvažovat. Naopak bych chtěla studovat dál (nejlépe doktorát).*“

Odpověď „*Ještě nevím*“ si vybralo 18 žen a jeden muž, kteří dohromady tvořili taktéž počet 19.

„*Ne*“ odpovědělo 11 žen a jeden muž, celkem tedy 12. Muž, který neplánuje pokračovat, ve stejné otázce, jako zmíněná studentka napsal následující: „*Je náročné studovat při práci. Ochuzuji rodinu o společný čas.*“

4.2. Kvalitativní část – Rozhovory

Jak jsem již zmínila, pro tuto část práce jsem účelově vybrala tři respondenty tak, aby každý z nich byl z jiného ročníku a aby alespoň jeden z nich byl muž. Dvě z dotazovaných jsou studentky z prvního a druhého ročníku. Třetím dotazovaným je student ze třetího ročníku. Všichni studují prezenční formou. Výzkumné otázky se v polostrukturovaných rozhovorech shodovaly s otázkami dotazníku. Při vhodných příležitostech jsem se snažila doptávat se na detaily. Výpovědi v celém znění lze dohledat v Příloze II., Příloze III. a Příloze IV.

Dotazovaná č. 1 - Klára (19 let)

Klára je v prvním ročníku. Na otázku, co ji motivovalo pro výběr oboru Sociální a charitativní práce odpověděla, že v této práci vidí smysl. Také si do budoucna nedokáže představit dělat rutinní demotivující práci: *„Protože mi ta práce přijde smysluplná a vím, že do budoucna bych nechtěla dělat nějakou demotivující práci, která by se opakovala každý den...“*.

Dále jsem se jí ptala, zda bylo něco konkrétního, co ji při výběru ještě kromě uvedeného zaujalo: *„Zaujala mě náklonost k náboženství..., protože tenhle první semestr máme hodiny Bible atd. Takže to je moc zajímavý... a dál taky se mi líbilo město, ve kterém se univerzita nachází a celkově přístup univerzity, že vedou aktivně webový stránky Instagram atd.“*

Následovala otázka ohledně motivace, kdy je pro ni velice důležitý pestrý program a zaměření na člověka: *„Připadá mi, že se mi motivace mění každý den. Ale hodně se mi líbí, že máme velmi pestrý program, v tom smyslu, že se na člověka nedíváme jen jako na problém, ale jako na stvoření, které stvořil Bůh, a právě tohle hledisko je pro mě hrozně důležité, a to se mi na tý škole líbí, že to má velký zaměření na člověka...“*

Na otázku, co ji demotivuje měla jasno, chybí jí náhled do praxe: *„Nelíbí se mi, jak je studium poskládaný podle ročníků... chybí mi podívat se na sociální práci v praxi, abych si víc přiblížila, co vlastně je sociální práce, abych přišla na to, jestli by mě do budoucna fakt bavilo nebo ne. Protože to vypadá, že se budu jenom celý dny hrabat v papírech. Tak to mi fakt v tom prvním ročníku chybí.“*

Když mluvila o svých očekáváních, znovu zmínila aspekty náboženství a výtky ke struktuře studijního plánu: *„Já jsem čekala možná větší zaměření na nějaký texty z Bible a na nějaký příběhy a na základě toho rozbor etiky, ale všechno je zatím oddělený... To mi přijde škoda, že jsme to nemohli nějak nakombinovat do jednoho předmětu.“*

O ukončení studia neuvažovala a pokračovat v magisterském studiu na této škole neplánuje, chce jít spíše do praxe. Ze všech cílových skupin jsou jí zatím nejbližší migranti nebo lidé se závislostmi.

Dotazovaná č. 2 – Lucie (22 let)

Lucie je ve druhém ročníku, ale studuje již třetím rokem. Vzhledem ke své základní diagnóze (spinální muskulární atrofie, typ 1-2), kdy má větší unavitelnost a větší nemocnost, požádala přes centrum pro studenty se specifickými potřebami o individuální harmonogram studia. Zároveň nyní prochází léčbou, která jí některé dny znemožňuje být přítomná ve škole. Na základě toho má každý ročník rozložený na dva roky, kdy si v každém semestru plní přibližně polovinu předmětů.

Na otázku, co ji motivovalo pro výběr oboru Sociální a charitativní práce, zmínila problematiku bezbariérovosti škol a touhu pracovat s lidmi a pomáhat jim: „*Tak já jsem vlastně studovala střední ekonomku, ale v té době to bylo hlavně kvůli bezbariérovosti... No, ale na té ekonomce mě to moc nebavilo, protože jsem vždycky chtěla pracovat s lidma a dělat něco, co mi dává smysl – pomáhat lidem. A vzhledem k svému zdravotnímu stavu, je to něco, co bych do budoucna mohla dělat. Proto jsem se rozhodla pro sociální práci.*“

Při studiu ji nejvíce motivuje smysluplnost a pocit naplnění. Vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu ji to nejvíce táhne ke klientům s postižením: „*Tak peníze to určitě nejsou [směje se], protože jak víme, tak to není moc dobře placený... Hlavní motivace je dělat, co mě baví a co mi dává do budoucna ten smysl. Co mě bude naplňovat... Mě by nejvíc z těch cílových skupin bavily děti nebo lidi s postižením, protože si myslím, že vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, bych k tomu všemu přistupovala trochu jinak než některý další pracovníci. A hlavně mi to prostě dává smysl.*“

Po zamyšlení se nad demotivací odpověděla, že jsou jí nejsou moc blízké teologické předměty. Obrovským plusem jsou na druhou stranu vyučující: „*No, já nejsem věřící, tak to jsou asi ty teologický předměty. Ty mi jsou takový vzdálenější. Něco mi přijde zajímavý – to určitě – že si člověk rozšíří obzory, ale nějaký předměty mě nebaví... Na druhou stranu jsou tu vyučující hodně empatický a chápavý a hodně vyjdou vstříc, což je super...*“

S nadsázkou o myšlence na ukončení studia řekla: „*Myslím si, že každé někdy uvažuje, že by skončil, hlavně při zkouškovém [směje se]. Uvažovala jsem často, to se přiznam, že jo, ale zatím ta motivace a snaha to dodělat je větší než to ukončit.*“

Lucčina očekávání se splnila a studium ji baví: „*Já si myslím, že splnilo hodně. Třeba jsem dopředu nevěděla, že tu bude tolik psychologie, což mě teda hodně baví. Mile mě to překvapilo.*“

Pokračovat v dalším studiu je pro ni zatím vzdálená budoucnost: „*...je to pro mě ještě takový hodně daleko. Úplně jsem nad tím ještě nepřemýšlela nebo přemýšlela, ale zatím se snažím dodělat tohle. A pak se uvidí.*“

Dotazovaný č. 3 – Petr (24 let)

Petr je ve třetím ročníku a na otázku proč si vybral obor sociální a charitativní práce odpověděl, že to byla náhoda: „*...byla taková shoda náhod, protože mi nevyšly školy před tím, který jsem chtěl a na tuhle jsem náhodou narazil... tak jsem to zkusil no. Takže fakt náhoda.*“

Nejvíce ho motivuje zisk titulu: „*Pro mě je to určitě získání titulu z hlediska, že bych v budoucnu chtěl být nejspíš povolání policajt a tam hraje roli to, jaký titul máš, jaký vzdělání máš vzhledem k platu...*“

Zeptala jsem se, zda je ještě něco, co ho motivuje: „*Nevím jestli mě ještě něco motivuje. Mě by ta práce nevadila dělat, teď jsem byl na praxi v Rolničce s postiženýma dětma, mě by to teda bavilo, ale absolutně mě demotivujou ty platový podmínky...*“

Tím jsme se dostali k tomu, co ho demotivuje, kdy znovu zmínil finanční ohodnocení pracovníků v sociální sféře: „*já vlastně ani nevím, jestli mě něco demotivuje... Jako, že by mě třeba nebavilo to učení, na žádný škole by mě to nebavilo, protože tak jako tak se to prostě musíš učit. Jediné, co mě demotivuje je myšlenka na budoucnost, že budu mít titul z tohodle oboru, kde je špatnej plat. To mě fakt trápí hodně. Chtěl bych jednou mít lepší*

peníze, abych zabezpečil rodinu. Proto nechci tenhle obor dělat, protože je to tady s penězma složitý... “

Stejně jako Lucka nad ukončením studia reálně neuvažoval: *Ne, nikdy. Jakože sem tam jsem si řek, že mě nebaví tam chodit, ale že bych reálně uvažoval to ne... “*

Při nástupu na školu neměl žádná konkrétní očekávání. Plánuje pokračovat v navazujícím studiu, ale ne na téhle škole. Pokud by nebylo zbylí, jeho cílovou skupinou by byli, na základě zkušenosti v Rolničce, handicapovaní klienti.

5. Diskuse

Práce si kladla za cíl zjistit, jaká je motivace studentů Teologické fakulty ke studiu oboru Sociální a charitativní práce. V rámci dílčích cílů jsem se zaměřila na to, co studenty motivovalo k výběru oboru Sociální a charitativní práce, co je při studiu motivuje a demotivuje a jestli studium splnilo jejich očekávání a zda někdy uvažovali o ukončení studia. Kapitola Diskuse obsahuje výroky autorů, kteří se zabývají zmíněnými souvislostmi. Tato obecná zjištění jsem se snažila porovnávat s výsledky mého výzkumu. Pro lepší přehlednost jsem postupovala podle oblastí, které se výzkumu týkaly.

Motivace při výběru studia

Z výsledků zkoumání vyplývá, že hlavními impulzy pro výběr studia byla pro respondenty touha pomáhat lidem a to, že vidí v tomto oboru smysl. Odpověď dotazované Lucky tento výsledek podporuje: „...protože jsem vždycky chtěla pracovat s lidma a dělat něco, co mi dává smysl – pomáhat lidem. Klářina odpověď se také dotýká podobného tématu: „Protože mi ta práce přijde smysluplná a vím, že do budoucna bych nechtěla dělat nějakou demotivující práci, která by se opakovala každý den...“. Dle Matouška je společným charakteristickým znakem sociálních pracovníků právě jejich ochota pomáhat, nehledě na to, kde či s jakou cílovou skupinou pracují.⁶² K nejčtenějším cílovým skupinám, které respondenti vybírali, patřili senioři, rodina a děti, a osoby v krizové situaci. Méně čtenými byli uživatelé návykových látek, osoby s handicapem, sociálně vyloučení, migranti či osoby v terminálním stádiu onemocnění (umírající). Někteří respondenti ještě neví, s jakou cílovou skupinou by chtěli do budoucna pracovat. Když se znovu vrátíme k výběru studia, dalším důležitým faktem byl osobní růst a rozvoj. Mezi klíčové kompetence sociálních pracovníků mimo jiné neodmyslitelně patří celoživotně se vzdělávat a odborně i osobně růst.⁶³

Podle Slavíka jsou studenti kombinovaného studia většinou lidé průměrně vyššího věku, převážně pracující lidé, kteří si rozšiřují kvalifikaci.⁶⁴ Pro studenty z kombinovaného studia bylo skutečně důležité doplnit si vzdělání, popřípadě si zvýšit kvalifikaci. Zároveň se s výsledky shoduje i fakt, že studenti kombinovaného studia byli z velké části vyššího věku (v prezenčním studiu byli všichni respondenti mladší 25 let). Možnost seberealizace měla také vysokou četnost. Dle Nakonečného k vývojově nejvyšším potřebám patří seberealizace, kdy má člověk potřebu plně realizovat vlastní

⁶² Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 12.

⁶³ Srov. ELIHOVÁ, M. Pojetí kvality sociální práce: sborník z konference Pojetí sociální práce v souvislosti se sebedefinováním sociálního pracovníka a jeho pomáhající profese. In MORONGOVÁ, T. et al. *Motivace sociálních pracovníků k celoživotnímu vzdělávání*, s. 43.

⁶⁴ Srov. SLAVÍK, M. *Vysokoškolská pedagogika*, s. 19.

potenciál a mít smysluplné cíle. Základem seberealizace je tvořivost spolu se svobodou, proto do této kategorie patří i zvědavost, vědění a chápání. Jedná se o potřebu, kterou nelze naplnit.⁶⁵ V tomto kontextu by se dalo říct, že seberealizace je logickou doplňující složkou předchozích i následujících odpovědí.

Dalšími důvody pro volbu tohoto oboru byla touha pracovat s lidmi, podpora ze strany rodiny, touha pracovat v sociálních službách, osobní důvody, touha studovat na vysoké škole, vnímání této práce jako poslání nebo náhoda. Petr je dobrým příkladem náhody: „... *byla taková shoda náhod, protože mi nevyšly školy před tím, který jsem chtěl a na tuhle jsem náhodou narazil... tak jsem to zkusil no. Takže fakt náhoda.*“. Respondenty také zaujal studijní program a přístup fakulty: „*líbí se mi přístup fakulty, její prostory a menza*“. Podobně se vyjádřila i Klára: „*Zaujala mě náklonost k náboženství, ... taky se mi líbilo město, ve kterém se univerzita nachází a celkově přístup univerzity, že vedou aktivně webový stránky Instagram atd.*“. Mezi méně časté důvody patřila touha zlepšit svět, povědomí o někom, kdo v sociální sféře pracuje, doporučení od třetí osoby (kamarádi, jiní studenti) či víra.

Motivace a demotivace během studia

Medlíková považuje za významné vnější motivátory například zajímavé a příjemné prostředí, vytváření podpůrných sítí, jako je podpora a výměna zkušeností v třídním kolektivu či objektivní kvantifikovatelná hodnocení, kterými mohou být peníze nebo známky ve škole.⁶⁶ Dotazníková data ukazují, že je pro oslovené studenty nejvíce motivující přístup vyučujících, překonávání sebe sama, práce s lidmi, příjemné prostředí a dobrý kolektiv. Pro Lucku je to: „*Hlavní motivace je dělat, co mě baví a co mi dává do budoucna ten smysl. Co mě bude naplňovat...*“. Klára odpověděla takto: „...*hodně se mi líbí, že máme velmi pestrý program...*“ a „...*velký zaměření na člověka...*“. Slavík zmiňuje, že motivace studentů také bývá orientována na zlepšení úrovně znalostí a dovedností, které jsou prospěšné k uplatnění se v praxi.⁶⁷ U dotazovaných byla druhou nejčastější odpovědí právě získávání potřebných praktických a teoretických znalostí. Méně častými motivátory byla přínosná praxe, nenáročnost studia, víra, prospěchové stipendium, podpora rodiny a získání titulu. Pro Petra je to jednoznačné: „*Pro mě je to určitě získání titulu...*“. Jedna studentka odpověděla, že nemá žádnou motivaci.

Hlavní demotivací bylo pro studenty budoucí finanční ohodnocení sociálních pracovníků. V rozhovoru s Petrem byla naprosto zřejmá demotivace spojená s finančním ohodnocením: „...*absolutně mě demotivují ty platové podmínky...*“. Nízké finanční ohodnocení je objektivně pro většinu lidí demotivující faktor, nehledě na obor, ve kterém pracují. Dále respondenty demotivuje pocit učení se nepotřebných informací, náročnost studia a náročnost praxe. Pro některé je to přístup vyučujících, špatný kolektiv, „*dojíždění, nutnost kloubit rodinu s dojížděním, zejména když jsou děti nemocné*“, „*vlastní lenost v kombinaci s náročností zvládat při studiu práci a rodinu*“ či „*Kolikrát přehnané požadavky na zakončení předmětu*“. Klára ohledně demotivace měla jasno: „*chybí mi podívat se na sociální práci v praxi, abych si víc přiblížila, co vlastně je sociální práce, abych přišla na to, jestli by mě do budoucna fakt bavilo nebo ne.*“. Pro

⁶⁵ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 404.

⁶⁶ Srov. MEDLÍKOVÁ, O. *Umění motivace: Návody a tipy pro pracovní i rodinný život*, s. 14-15.

⁶⁷ Srov. SLAVÍK, M. *Vysokoškolská pedagogika*, s. 19.

Lucku je to: „*No, já nejsem věřící, tak to jsou asi ty teologický předměty. Ty mi jsou takový vzdálenější...*“.

Celkově však druhou nejčastější odpovědí bylo, že studenti během studia žádnou demotivaci nemají.

Splněná očekávání

Podle Nakonečného jsou očekávání pokládána za důležitý konstrukt vztahující se k motivaci.⁶⁸ Celkově se většině dotazovaných studentů očekávání splnila. Splněná očekávání nejvíce vystihovaly kategorie témat, jež se týkaly:

- přínosnosti studia: „*líbí se mi studijní plán a hodnota přednášek*“, „*Předměty jsou zajímavé.*“, „*Studium mě baví, přijde mi zajímavé a praktické.*“,
- rozšiřování obzorů: „*otevívá mi nepoznané*“, „*Otevřelo mi obzor a mám teď úplně jiný pohled na svět.*“, „*rozšiřuji obzory, setkávám inspirativní pedagogy*“, „*Je komplexní, rozšířilo mi obzory v teologii.*“,
- kolektivu: „*Třídní kolektiv je super.*“, „*...spoluzáci jsou velmi ochotní a mají smysl pro práci v kolektivu...*“,
- příjemné atmosféry: „*doufala jsem, že bude přívětivá atmosféra*“, „*prostředí fakulty i vyučující jsou více než příjemné*“,
- seberozvoje: „*získávám dostatek podnětů pro svůj osobní a zároveň profesní rozvoj*“, „*Je skvělé rozvíjet se a hledat sám sebe.*“,
- vyučujících: „*Velmi příjemný přístup vyučujících ke studentům...*“, „*Velmi dobrá úroveň vyučujících*“, „*Učitelé jsou velice milí, je vidět, že nás chtějí obohatit*“, „*Výborní vyučující*“,
- praxe: „*Těším se na praxi.*“, „*Pomáhá mi lépe propojit praxi s teorií.*“, „*Díky praxi jsem pochopila práci sociálního pracovníka a dokážu si představit takovou práci vykonávat.*“, „*...vím, jak má sociální pracovník v různých situacích postupovat*“.

Studenti zde více rozepisovali pozitivní vlivy na jejich studium. Znovu se zde opakovaly významné vnější motivátory jako bylo právě zajímavé a příjemné prostředí nebo podpora a výměna zkušeností v třídním kolektivu.⁶⁹ Zároveň je sociální práce profese založená na praxi, která by měla být neoddelitelnou součástí vzdělávání v tomto oboru⁷⁰, proto je důležité, že respondenti zmiňovali právě získávání praktických znalostí a praxi. Lucčina očekávání se také splnila: „*Já si myslím, že splnilo hodně. Třeba jsem dopředu nevěděla, že tu bude tolik psychologie, což mě teda hodně baví.*“. Méně častá témata se týkala: „*studium spíše splnilo moje představy nad očekávání...*“, „*ochotné studijní referentky*“ či „*nevím, neměla jsem žádná očekávání*“. Petr také žádná konkrétní očekávání neměl: „*Já ani nevím, jestli jsem nějakou představu vůbec měl.*“

Ještě jednou bych ráda použila odpověď jedné studentky, jenž krásně a bezprostředně vystihuje nádech většiny odpovědí: „*Škola je perfektní, vyučující vstřícní, studijní oddělení беру jako nejvíce skvělé. Doopravdy magistra Kratochvilová je poklad této*

⁶⁸ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 55.

⁶⁹ Srov. MEDLÍKOVÁ, O. *Umění motivace: Návody a tipy pro pracovní i rodinný život*, s. 14-15.

⁷⁰ Srov. LEVICKÁ K.; UHNÁKOVÁ D. *Problémy v praktickom vzdelávaní študentiek a študentov sociálnej práce. Sociálna práca/Sociálna práca*, s. 89.

fakulty. Takže studium plní očekávání a baví mě. Prostředí, vyučující, témata perfektní to je.“.

Nemohu samozřejmě opomenout studentky, kterým se očekávání nespĺnila. Jejich odpovědi se týkaly nevyužitelnosti teorie v praxi: „*Prozatím jsem nic, co jsme se učili, nevyužila v praxi. Resp. v praxi je všechno úplně jinak, než nás učí v teorii.*“ a „*Očekávala jsem, že se budu na zkoušky z jednotlivých předmětů učit skutečně to, co je potřeba vědět pro výkon této profese. Zhruba čtvrtinu předmětů považuji za zbytečnou či pouze doplňující pro ty, které to zajímá. Pokud se ale člověk učí mluvit o bibli tak, aby to vyhovovalo hlavně zkoušejícímu, přičemž sám k Bohu cestu nenašel, je pro něj stresující se na takovou zkoušku připravovat. Je logické, že na teologické fakultě se tento obor opírá o pílře víry a Boha, jen místy až příliš striktně.*“ či náročnosti studia při zaměstnání: „*Některé předměty jsou náročné na studium při zaměstnání.*“ . Jinou studentku obor nebaví a další měla úplně jinou představu. Pro studentku z prvního ročníku je příliš brzy očekávání hodnotit. Klára odpověděla takto: „*Já jsem čekala možná větší zaměření na nějaký texty z Bible a na nějaký příběhy a na základě toho rozbor etiky, ale všechno je zatím oddělený... To mi přijde škoda, že jsme to nemohli nějak nakombinovat do jednoho předmětu.*“ .

Úvahy nad ukončením studia

Slavík dělí studující podle studijní motivace do čtyř skupin. První skupina se učí pro poznání a mají zájem o obor, který studují. Studenti druhé skupiny studují účelově, aby získali titul. Ve třetí skupině studují z důvodů potřeby výkonu, jsou soutěživí, chtějí uspět. U studentů čtvrté skupiny převládá sociální motivace, tedy potřeba sdílení s ostatními.⁷¹ Studenty, kteří o ukončení studia neuvažovali, ve velké míře spojovaly kategorie témat:

- ambice studium dokončit: „*ráda věci dokončuji*“, „*jdu si za svým cílem*“, „*už jsem studovala a nedokončila studium, nechci se opakovat*“, „*Když jsem to začal studovat, tak to dodělám.*“, „*nemám ve zvyku se vzdávat, když už se do něčeho vrhnu*“, „*ještě nedosáhla cíle*“,
- spokojenost se studiem: „*Vše mi vyhovuje a jsem spokojená*“, „*baví mě, dává smysl*“, „*Tuto školu a tento obor mám ráda...*“, „*v současné době mě to baví a velmi naplňuje*“,
- získání titulu: „*chci získat titul*“, „*nemá smysl ukončovat rozpracovaného bakaláře...*“, „*neuvažovala jsem o ukončení studia, protože titul bc potřebuji*“ .

Další důvody, které dotazovaní zmiňovali, byly, že k ukončení neměli důvod nebo že studium zatím splňuje jejich očekávání. Klára o ukončení také neuvažovala: „*Díky těm věcem, který už jsem zmínila se mi to podařilo překousnout a nevadilo mi to tak moc, jako na rozdíl možná od jiných studentů, ...neuvažovala jsem nad tím, že bych ukončila studium.*“ . Lucka s nadsázkou řekla: „*Myslím si, že každé někdy uvažuje, že by skončil, hlavně při zkouškovém [směje se]. Uvažovala jsem často, to se přiznam, že jo, ale zatím ta motivace a snaha to dodělat je větší než to ukončit.*“ . Petr byl na tom podobně: „*Ne, nikdy. Jakože sem tam jsem si řek, že mě nebaví tam chodit, ale že bych reálně uvažoval to ne...*“ .

⁷¹ Srov. SLAVÍK, M. *Vysokoškolská pedagogika*, s. 19.

Brücknerová hovoří o tom, že se vysoké školství v současnosti potýká s nárůstem počtu studentů, kteří studium předčasně ukončí. Studijní neúspěšnosti jsou více ohroženi studenti kombinovaného studia, kteří musí často čelit mnoha omezujícím skutečnostem, jako je obtížné sladování osobních nebo pracovních rolí se studiem. Klíčovým faktorem v prevenci studijní neúspěšnosti se mimo jiné zdá být aktivní zapojení studentů do vztahů se spolužáky a do sociálního prostředí školy.⁷² S tím také souvisí motivace výkonu, jejíž podstatou je pocit úspěchu, který je zeslabován strachem z neúspěchu. Síla motivu výkonu má vliv i na posuzování pravděpodobnosti dosažení celkového úspěchu, a tedy i dosažení cíle.⁷³ Nejvíce zmiňované důvody, kvůli kterým studenti o ukončení studia uvažovali, byly následující:

- náročnost studia: „*je náročné studovat při práci*“, „*je toho opravdu hodně*“, „*Málo času na studium.*“, „*prvák pro mě byl celkem náročný. Když jsem nedala zkoušku na 2x, tak jsem to hodně vzdávala...*“,
- časová náročnost: „*časová náročnost praxe (vybírám dovolenou)*“, „*Aktuálně kvůli přístupu k vykonávání praxe a nerespektování časové vytíženosti dálkových studentů.*“,
- distanční výuka: „*kvůli online výuce během loňského roku – psychicky náročné*“, „*Distanční výuka byla velice náročná. Hlavně z důvodu motivace k pokračování.*“, „*online výuka – neměla jsem přehled, co je důležité*“,
- osobní život: „*dojíždění a nemocné děti, nutnost hlídání dětí, kloubení práce a rodiny a studia*“, „*Ochuzuji rodinu o společný čas.*“,
- obavy: „*strach ze zklamání, že na to nemám (radši to předem vzdát)*“, „*bála jsem se, že neuspěji u zkoušek*“, „*Obával jsem se poplatku za studium.*“.

Méně častými důvody byla úvaha o změně oboru, obor je nebaví či „*Vždy při zkouškovém období :-)*“. Pokud se snažíme dosáhnout určitého cíle, ale do cesty se nám postaví překážka, která zmaří nebo znesnadní jeho realizaci či naplnění, začneme své chování přizpůsobovat tak, abychom cíle dosáhli. Takováto frustrace vyvolává mnoho druhů chování. Negativními příklady může být rezignace (vzdání se úsilí o dosažení cíle), kompenzace (volba náhradního cíle) nebo racionalizace (sestavení výmluvy).⁷⁴ Zdá se, že v určité fázi studia byli studenti schopni vzniklé překážky více či méně úspěšně překonat.

⁷² Srov. BRÜCKNEROVÁ K. Význam vzájemného učení mezi studenty kombinovaného studia pro prevenci studijní neúspěšnosti. *Lifelong Learning/Celoživotní vzdělávání*, s. 13.

⁷³ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*, s. 443.

⁷⁴ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 266-268.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jaká je motivace studentů Teologické fakulty při studiu oboru Sociální a charitativní práce, konkrétně za pomoci dílčích cílů, kterými byly:

- C1: Co studenty motivovalo k výběru oboru Sociální a charitativní práce?
- C2: Co je při studiu motivuje a demotivuje?
- C3: Splnilo studium jejich očekávání?
- C4: Uvažovali někdy o ukončení studia?

První hypotéza byla následující: *Mezi hlavní důvody, kvůli kterým si studium studentky a studenti vybrali, bude mimo jiné potřeba doplnit si vzdělání, popř. zvýšit svou kvalifikaci a potřeba seberealizace.* Hypotéza byla z velké části podpořena. Z výzkumu vyplynulo, že hlavními impulzy pro výběr tohoto oboru byla skutečně potřeba doplnit si vzdělání, popřípadě zvýšit svou kvalifikaci, ale také touha pomáhat lidem, smysluplnost sociální práce a osobní růst. Potřeba seberealizace byla také důležitá, ale neměla takovou četnost, jako předchozí zmíněné.

Hypotéza č. 2 zněla takto: *Během studia je pro studentky a studenty hlavním motivátorem příjemné prostředí.* Odpovědi respondentů tuto hypotézu z velké části podporují. Největšími motivátory při studiu jsou pro ně bezesporu vyučující, získávání potřebných teoretických a praktických znalostí, překonávání sebe sama a v neposlední řadě právě příjemné prostředí.

Třetí hypotéza byla tato: *Primární demotivací bude pro studenty a studentky budoucí finanční ohodnocení sociálních pracovníků.* Tato hypotéza byla částečně podpořena. Klíčovým demotivujícím faktorem bylo nízké finanční ohodnocení sociálních pracovníků. Zároveň však druhou nejčastější odpovědí bylo, že studenti žádnou demotivaci nemají.

Hypotéza č. 4 byla následující: *Předpokládám, že v odpovědích na otázky o splněných očekáváních a o ukončení studia budou studenti a studentky více rozepisovat své motivátory a demotivátory.* Výsledky tuto hypotézu podporují. Studenti skutečně podrobněji rozepisovali své motivační a demotivační faktory. Většinou studentům se očekávání splnila. Témata, která zmiňovali, se týkala přínosnosti studia, rozšiřování obzorů, třídního kolektivu, příjemné atmosféry, sebezvoje, příjemných vyučujících a praxe. Hlavními důvody pro úvahy nad ukončením studia byly časová a celková náročnost studia, distanční výuka a sladování rodiny, školy a práce. Ti studenti, kteří o ukončení studia neuvažovali, mají silné ambice studium dokončit a celkově jsou se školou velice spokojeni.

Tato práce by mohla sloužit jako obecný náhled do motivace studentů studujících obor Sociální a charitativní práce na Teologické fakultě JU. Fakulta by mohla tyto poznatky a názory studentů využít k propagaci tohoto konkrétního oboru i fakulty samotné.

Seznam použitých zdrojů

- ARNOLDOVÁ, A. *Sociální péče 2.díl: Učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5148-1.
- BEDRNOVÁ E. a kol. *Manažerská psychologie a sociologie*. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-239-0.
- BRÜCKNEROVÁ K. Význam vzájemného učení mezi studenty kombinovaného studia pro prevenci studijní neúspěšnosti. *Lifelong Learning/Celoživotní vzdělávání*, 2021, **11**(1), s. 11-37.
- DOČKAL, J. *Člověk v současném světě: Než začneme studovat sociální práci*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-53-8.
- ELICHOVÁ, M. (ed.) *Pojetí kvality sociální práce: Sborník z konference Pojetí sociální práce v souvislosti se sebedefinováním sociálního pracovníka a jeho pomáhající profese*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2015. ISBN 978-80-7394-543-5.
- FORMÁNKOVÁ, L.; KŘÍŽÍKOVÁ, A. Odras nejistot, znevýhodnění a marginalizace na trhu práce v bibliografických výpovědích žen. *Gender a výzkum/Gender and Research*, 2010, **12**(1), s. 23-35.
- HENDL, J.; REMR, J. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.
- JANEBOVÁ, R.; ČERNÁ, L. Konstrukce žen – klientek a mužů – klientů v praxi sociální práce. *Gender a výzkum/Gender and Research*, 2008, **9**(2), s. 37-44.
- JANEBOVÁ, R. Úvahy nad genderovým tichem aneb Je gender relevantní kategorií v sociální práci? *Sociální práce/Sociálna práca*, 2008, **8**(2), s. 90-105.
- KRNINSKÁ, R. *Motivace a stimulace pracovního jednání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7394-343-1.
- LEVICKÁ K.; UHNÁKOVÁ D. Problémy v praktickom vzdelávaní študentiek a študentov sociálnej práce. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2019, **19**(2), s. 88-105.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.
- MATOUŠEK, O. (ed.) *Profesní způsobilost a vzdělávání v sociální práci*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4904-7.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.
- MÁTEL, A. *Teorie sociální práce I: Sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2220-2.
- MEDLÍKOVÁ, O. *Umění motivace: návody a tipy pro pracovní i rodinný život*. Praha: GRADA, 2021. ISBN 978-80-271-3005-4.
- MÍŠOVIČ, J. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7419-285-2.

MORÁVKOVÁ, S. a kol. Vnútorná a vonkajšia motivácia študentov Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre k štúdiu sociálnej práce. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2019, **19**(2), s. 133-147.

NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*. 3. přeprac. vyd. V Praze: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-830-6.

NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-929-7.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Triton, 2020. ISBN 978-80-7553-842-0.

OPATRŇÝ, M.; LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce: uvedení do problematiky: Praktická reflexe a aplikace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-214-4.

PAVELKOVÁ, I.; DVOŘÁKOVÁ I. Motivace v úkolové situaci. *Pedagogika* [online]. 2015, č. 1 [cit. 2021-12-15]. Dostupné na WWW: <<https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=11136>>.

PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých: Průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 2. rozšíř. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4806-1.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6.

ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-85850-00-1.

SLAVÍK, M. *Vysokoškolská pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4054-6.

Teologická fakulta [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, © 2021 [cit. 2021-12-14]. Dostupné na WWW: <<https://www.tf.jcu.cz/cz/prijimaci-zkousky/studijni-programy/studijni-program?program=3274/>>

ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0051-4.

Seznam příloh

Příloha I. Dotazník

Příloha II. Přepis rozhovoru s Klárou

Příloha III. Přepis rozhovoru s Luckou

Příloha IV. Přepis rozhovoru s Petrem

Přílohy

Příloha I.

Dotazník

Milí studenti a spolužáci,

jmenuji se Šárka Schmidtayerová a jsem studentkou třetího ročníku oboru Sociální a charitativní práce na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Formou tohoto anonymního dotazníku bych chtěla zjistit vaši motivaci pro studium Sociální a charitativní práce. Velice si vážím vašeho času a ochoty mi pomoci při získávání potřebných dat pro mou bakalářskou práci. Pokud máte jakýkoliv dotaz, neváhejte mě kontaktovat na e-mail: schmis02@jcu.cz.

1. Co Vás motivovalo při výběru oboru Sociální a charitativní práce? (Vyberte jednu nebo více odpovědí.)
 - Doplnění vzdělání/zvýšení kvalifikace
 - Osobní růst a rozvoj
 - Zaujal mě studijní program
 - Podpora ze strany rodiny
 - Toužím studovat na vysoké škole
 - Doporučili mi to spolužáci/jiní studenti/kamarádi
 - Osobní důvody
 - Seberealizace
 - Náhoda
 - Chci pomáhat lidem
 - Vidím v tomto oboru smysl
 - Chci zlepšit svět
 - Chci pracovat s lidmi
 - Na základě zkušenosti s dobrovolnictvím
 - Víra
 - Je to mé vysněné povolání
 - Vnímám tuto práci jako poslání
 - Jiné...
2. S jakou cílovou skupinou pracujete/plánujete pracovat?
 - Senioři
 - Rodina
 - Osoby s fyzickým, mentálním nebo kombinovaným handicapem
 - Uživatelé návykových látek
 - Děti, mládež
 - Osoby bez přístřeší
 - Sociálně vyloučení
 - Osoby v krizové situaci
 - Ještě nevím
 - Jiné...
3. Co Vás během studia motivuje? (Vyberte jednu nebo více odpovědí.)
 - Příjemné prostředí
 - Přínosná praxe
 - Překonávání sebe sama
 - Získání prospěchového stipendia
 - Získávání potřebných teoretických i praktických znalostí

- Dobry kolektiv
 - Přístup vyučujících
 - Nenáročnost studia
 - Víra
 - Práce s lidmi
 - Nemám žádnou motivaci
 - Jiné...
4. Co Vás během studia demotivuje? (Vyberte jednu nebo více odpovědí.)
 - Studium je náročné
 - Praxe je náročná
 - Praxe je nedostačující
 - Učím se nepotřebné informace
 - Budoucí finanční ohodnocení sociálních pracovníků
 - Přístup vyučujících
 - Špatný kolektiv
 - Nic mě nedemotivuje
 - Jiné...
 5. Splnilo studium Vaše očekávání?
 - Ano
 - Ne
 6. Proč? (Napište, proč studium splnilo, popř. nesplnilo Vaše očekávání.)
 7. Uvažoval/a jste někdy o ukončení tohoto studia?
 - Ano
 - Ne
 8. Proč? (Napište, proč jste uvažoval/a popř. neuvažoval/a o ukončení tohoto studia.)
 9. Plánujete pokračovat v navazujícím magisterském studiu (např. Etika v sociální práci)?
 - Ano
 - Ne
 - Ještě nevím
 10. Jakou formou studujete?
 - Prezenčně
 - Kombinovaně
 11. V jakém ročníku studujete?
 - 1. ročník
 - 2. ročník
 - 3. ročník
 12. Jste?
 - Muž
 - Žena
 13. Kolik je Vám let?

Příloha II.

Přepis rozhovoru s Klárou

T: Ahoj Kláro Nejdříve bych se ti chtěla představit: Jmenuji se Šárka Schmidtmayerová a tento rozhovor je součástí výzkumu pro mou bakalářskou práci. Má práce se věnuje motivaci ke studiu studentů TF, kteří studují obor SCHP. Takže otázky, které ti budu pokládat se budou týkat tvé motivace pro studium oboru SCHP. Tvé jméno bude v práci

nahrazeno náhodným anonymním jménem. Ještě k technické stránce rozhovoru: souhlasíš s tím, aby byl tento rozhovor nahráván?

K: Ano souhlasím.

T: Děkuji. Ještě, než začneme, máš nějaké otázky nebo výtky?

K: Asi ne.

T: Dobře. Moc si vážím toho, že sis na tento rozhovor udělala čas. Jako první mám takové rozehrívací otázky, takže se tě úplně zlehka zeptám: V jakém si ročníku a jakou formou studuješ?

K: Jsem v prvním ročníku a studuji prezenční formou.

T: Super. A kolik ti je let, jestli to není tajné?

K: 19.

T: Moc děkuji. Teď přejdeme do hlavní části rozhovoru. Co tě motivovalo při výběru tohoto oboru? Proč zrovna Sociální a charitativní práce?

K: Protože mi ta práce přijde smysluplná a vím, že do budoucna bych nechtěla dělat nějakou demotivující práci, která by se opakovala každý den a díky tomu, že ten obor je dost pestrý, tak si myslím, že mě nikdy nepřestane bavit.

T: Super a když si si tuhle školu vybírala, bylo něco konkrétního, co tě třeba zaujalo?

K: Zaujala mě náklonost k náboženství, a to spíš ke katolicismu, protože tenhle první semestr máme hodiny Bible atd. Takže to je moc zajímavý, to mě docela zaujalo a dál taky se mi líbilo město, ve kterém se univerzita nachází a celkově přístup univerzity, že vedou aktivně webový stránky Instagram atd.

T: Supr, supr. Co by si řekla, že je pro tebe při studiu takovým hnacím motorem? Co tě teď nejvíce motivuje při studiu?

K: Připadá mi, že se mi motivace mění každý den. Ale hodně se mi líbí, že máme velmi pestrý program, v tom smyslu, že se na člověka nedíváme jen jako na problém, ale jako na stvoření, které stvořil Bůh a právě tohle hledisko je pro mě hrozně důležité a to se mi právě na tý škole líbí, že to má velký zaměření na člověka jako takovýho, na jeho psychický stav, etické normy a nějak morálku atd.

T: Když se bavíme o tom, co je pro tebe fajn, je vůbec něco, co tě demotivuje?

K: Nelíbí se mi, jak je studium poskládaný podle ročníků, protože právě teď v prvéku máme hodně teorie z Bible, filosofie, ale chybí mi podívat se na sociální práci v praxi, abych si víc přiblížila, co vlastně je sociální práce, abych přišla na to, jestli by mě do budoucna fakt bavilo nebo ne. Protože to vypadá, že se budu jenom celý dny hrabat v papírech. Tak to mi fakt v tom prvním ročníku chybí. Myslím si, že by bylo vhodnější, kdybychom měli nějak půlený hodiny teorie s nějakou praxí, prostě něco víc z té sociální práce.

T: Když o tom takhle mluvíš, zvažovala si, že by si s tím studiem přestala?

K: Díky těm věcem, který už jsem zmínila se mi to podařilo překousnout a nevadilo mi to tak moc, jako na rozdíl možná od jiných studentů, ale ne, neuvažovala jsem nad tím, že bych ukončila studium.

T: Dalo by se tedy říct, že studium splnilo tvá očekávání nebo si čekala něco jiného?

K: Já jsem čekala možná větší zaměření na nějaký texty z Bible a na nějaký příběhy a na základě toho rozbor etiky, ale všechno je zatím oddělený. Oddělená teologie, oddělená filosofie a oddělená sociální práce. To mi přijde škoda, že jsme to nemohli nějak nakombinovat do jednoho předmětu.

T: To je hodně zajímavý pohled. No tak super. Tohle byly ty nejvíc zákeřný otázky a teď už jsem se jen chtěla zeptat, jestli plánuješ pokračovat dál na magistra – tady nebo chceš jít někam jinam? Jak to vidíš do budoucna?

K: Magisterský studium etiky mě neláká a spíš bych chtěla do praxe. Možná bych uvažovala o jiné škole. Asi chci pokračovat, ale na jiné škole.

T: Když si mluvila o praxi, k jaké cílové skupině tě to zatím nejvíc táhne?

K: Já bych to vzala vylučovací metodou, protože vim, že duchodci opravdu ne, malé děti a lidi s postižením taky ne, tak by mě asi nejvíc bavili migranti nebo lidi se závislostmi – tam kde je šance ještě něco změnit a ten život tomu člověku otočit vzhůru nohama tak, aby se znova mohl postavit na nohy.

T: Moc za všechno děkuju. Bylo to úplně úžasné. Přeji ti hodně trpělivosti a motivace pro další studium.

K: Taky, taky. Není vůbec zač. Zajímavé otázky moc se mi to líbilo.

Příloha III.

Přepis rozhovoru s Luckou

T: Ahoj Lucko. Tento rozhovor je součástí výzkumu pro mou bakalářskou práci, která věnuje motivaci ke studiu studentů TF, kteří studují obor SCHP. Takže otázky, které ti budu pokládat se budou týkat tvé motivace pro studium. Tvoje jméno bude v práci nahrazené náhodným anonymním jménem. Ještě k technické stránce – souhlasíš, aby byl tento rozhovor nahráván?

L: Jo, určitě.

T: Než začneme, máš nějaké otázky?

L: Asi ne, když tak, kdyby mě něco napadlo v průběhu.

T: Určitě. Budu moc ráda, když se rozpovídáš. Tak nejdříve úplně zlehka: V jakém jsi ročníku a jakou formou studuješ?

L: Teď jsem ve druhém ročníku, ale studuju třetím rokem a studuju prezenčně. Vzhledem ke svojí základní diagnóze, kdy mám větší unavitelnost a větší nemocnost, jsem požádala o individuální harmonogram studia, o který jsem požádala přes centrum pro studenty se specifickými potřebami. Na základě toho jsem měla prvák rozložený na dva roky a vždycky si plním přibližně tak půlku předmětů ten rok a další rok tu druhou půlku předmětů. Teď mám teda rozložený i druhák, no a třeták uvidíme. [směje se] Je to tak mnohem lepší, protože pak všechno zvládám líp.

T: Kolik ti je vlastně let a jakou tedy máš, pokud ti to nevádí říct, diagnózu?

L: Mám spinální muskulární atrofii, typ 1-2 a teď procházím léčbou, takže jezdím do Prahy. Takže vzhledem ke studiu musím třeba bejt před a po aplikaci léčby několik dní v klidu a odpočívat. A je mi teda 22 let. Ta léčba je vlastně hlavně na zastavení progresu a případné zlepšení. No a u mě na štěstí k tomu zlepšení dochází. [směje se]

T: To je úžasné. To tak ráda slyším. Teď bychom mohli přejít na hlavní otázky: Co tě motivovalo při výběru tohoto oboru? Proč zrovna Sociální a charitativní práce?

L: Tak já jsem vlastně studovala střední ekonomku, ale v té době to bylo hlavně kvůli bezbariérovosti, protože většina škol nebyla bezbariérová. Původně jsem chtěla na žurnalistiku, ale i přes to, že byli ochotný a vstřícný, tak to kvůli bariérovosti nešlo. No, ale na tý ekonomce mě to moc nebavilo, protože jsem vždycky chtěla pracovat s lidma a dělat něco, co mi dává smysl – pomáhat lidem. A vzhledem k svému zdravotnímu stavu, je to něco, co bych do budoucna mohla dělat. Proto jsem se rozhodla pro sociální práci.

T: Co bys teda řekla, že je pro tebe při studiu takovým hnacím motorem? Co tě nejvíce motivuje?

L: Co mě nejvíce motivuje? Tak peníze to určitě nejsou [směje se], protože jak víme, tak to není moc dobře placený a já do budoucna nebudu moct dělat na plný úvazek. Hlavní motivace je dělat, co mě baví a co mi dává do budoucna ten smysl. Co mě bude naplňovat.

T: Takže myslíš, že tě sociální práce bude naplňovat?

L: Určitě jo, to že budu pomáhat lidem. Mě by nejvíc z těch cílových skupin bavily děti nebo lidi s postižením, protože si myslím, že vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, bych k tomu všemu přistupovala trochu jinak než některý další pracovníci. A hlavně mi to prostě dává smysl.

T: Co tě tedy během studia demotivuje? Jestli něco takového je?

L: No, já nejsem věřící, tak to jsou asi ty teologický předměty. Ty mi jsou takový vzdálenější. Něco mi přijde zajímavý – to určitě – že si člověk rozšíří obzory, ale nějaký předměty mě nebaví a asi je v praxi nevyužiju. Na druhou stranu jsou tu vyučující hodně empatický a chápavý a hodně vyjdou vstříc, což je super. Původně jsem vlastně ani nevěděla, že je tenhle obor na teologický. Když byl den otevřených dveří, tak jsem šla na zdravotně-sociální a tam mi řekli o tomhle oboru a odkázali mě na to centrum pro studenty se specifickými potřebama. V centru mi řekli, že na teologický, jak je menší, tak mi spíš vyučující vyjdou vstříc než na zdravotně-sociální, kde je to takovej velkej kolos.

T: Uvažovala si někdy, že by si studium ukončila?

L: Myslím si, že každé někdy uvažuje, že by skončil, hlavně při zkouškovým [směje se]. Uvažovala jsem často, to se přiznam, že jo, ale zatím ta motivace a snaha to dodělat je větší než to ukončit.

T: A splnilo studium tvá očekávání nebo si měla úplně jinou představu?

L: Já si myslím, že splnilo hodně. Třeba jsem dopředu nevěděla, že tu bude tolik psychologie, což mě teda hodně baví. Mile mě to překvapilo.

T: A poslední otázka: Plánuješ pokračovat dál?

L: No, je to pro mě ještě takový hodně daleko. Úplně jsem nad tím ještě nepřemýšlela nebo přemýšlela, ale zatím se snažím dodělat tohle. A pak se uvidí.

T: Tak to byly všechny otázky. Moc ti děkuji.

L: Já taky děkuju. [směje se]

Příloha IV.

Přepis rozhovoru s Petrem

T: Ahoj Petře. Tento rozhovor je součástí výzkumu pro mou bakalářskou práci, která se věnuje motivaci ke studiu studentů TF, kteří studují obor SCHP. Takže otázky, které ti budu pokládat se budou týkat tvé motivace pro studium tohoto oboru. Souhlasíš s tím, aby byl tento rozhovor nahráván?

P: Jo můžeš ho nahrávat. Jenom mě teď napadlo budu tam uvedenej nebo jak to je?

T: Ne, bude to anonymní, tvoje jméno bude nahradím náhodným anonymním jménem.

P: Dobře, dobře. To budu radši. [směje se]

T: Nemusíš se bát. Jestli je to takhle všechno v pohodě. Můžeme začít zlehka první otázkou? V jakém si ročníku a jakou formou studuješ?

P: Jsem ve třetím ročníku a forma je prezenční.

T: A kolik ti je let?

P: Je mi 24.

T: Děkuji. Teď začneme s těmi hlavními otázkami. Co tě motivovalo při výběru tohoto oboru? Proč zrovna Sociální a charitativní práce?

P: Noo motivace ke studiu nebo jak jsem si to vybral, byla taková shoda náhod, protože mi nevyšly školy před tím, který jsem chtěl a na tuhle jsem náhodou narazil, že se na něj můžu přihlásit, tak jsem to zkusil no. Takže fakt náhoda.

T: Takováhle velká náhoda. Na co si se hlásil před tím, jestli se můžu zeptat?

P: Chtěl jsem na policejní akademii do Prahy, ale nevyšlo to no.

T: Co by si řekl, že je pro tebe při studiu takovým hnacím motorem? Co tě nejvíce motivuje?

P: Pro mě je to určitě získání titulu z hlediska, že bych v budoucnu chtěl být nejspíš povolání policajt a tam hraje roli to, jaký titul máš, jaký vzdělání máš vzhledem k platu. Takže to je ten největší hnací motor, že určitě chci bakaláře a asi magistra taky.

T: Ještě něco tě motivuje kromě titulu?

P: Nevím jestli mě ještě něco motivuje. Mě by ta práce nevadila dělat, teď jsem byl na praxi v Rolničce s postiženými dětmi, mě by to teda bavilo, ale absolutně mě demotivují ty platové podmínky, takže asi jinou motivaci nemám.

T: Ty už si to načal – co tě teda při studiu demotivuje?

P: Já vlastně ani nevím, jestli mě něco demotivuje, protože mi tahle škola nepřijde tak těžká, takže já fakt nemám asi nic. Jako, že by mě třeba nebavilo to učení, na žádný škole by mě to nebavilo, protože tak jako tak se to prostě musíš učit. Jediné, co mě demotivuje je myšlenka na budoucnost, že budu mít titul z tohodle oboru, kde je špatnej plat. To mě fakt trápí hodně. Chtěl bych jednou mít lepší peníze, abych zabezpečil rodinu. Proto nechci tenhle obor dělat, protože je to tady s penězma složitý. Proto mě víc motivuje ten policajt, kde jsou třeba po čase výsluhy a tak.

T: Uvažoval si někdy, že by si studium ukončil?

P: Ne, nikdy. Jakože sem tam jsem si řekl, že mě nebaví tam chodit, ale že bych reálně uvažoval to ne. To vůbec. Možná když jsme tenkrát měli pana Nakonečného, to jsem si říkal, že tam ani nepudu na ty zkoušky [směje se].

T: Splnilo studium tvá očekávání nebo jsi měl úplně jinou představu?

P: Noo. Já ani nevím, jestli jsem nějakou představu vůbec měl. Beru tak, že to, co přijde, přijde. Říkal jsem si, uvidím, jaký budou předměty. Vůbec jsem si to nezjišťoval.

T: A plánuješ pokračovat dál?

P: Mě se tady na etiku moc nechce. Jako magistra jo, ale ne na týhle škole.

T: Mám tady ještě poslední otázku, ale nevím, jestli není zbytečná. K jaké cílové skupině tě to táhne?

P: Kdybych musel, tak by to byli určitě postižení klienti. Protože jak jsem měl tu praxi a dal jsem si i teď v tomhle semestru dobrovolnictví, protože mi chybí kredity, a budu chodit zase do tý Rolničky, protože to mě fakt baví s nima.

T: A jsou tam spíš děti nebo dospělí?

P: Spíš dospělí, spíš nad 18.

T: No tak super, to bylo všechno. Moc ti děkuju za ochotu a čas.

P: Není zač. [směje se]

Abstrakt

SCHMIDTMAYEROVÁ, Š. *Motivace studentů Teologické fakulty JU pro studium Sociální a charitativní práce*. České Budějovice 2022. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra sociální a charitativní práce. Vedoucí práce J. Hála.

Klíčová slova: vzdělávání v sociální práci, motivace, demotivace, motivace ke studiu sociální práce

Tato bakalářská práce se zabývá studijní motivací studentů sociální práce. Cílem práce je zjistit, jaká je motivace studentů Teologické fakulty JU pro studium oboru Sociální a charitativní práce. Konkrétně jsem zjišťovala, co studenty motivovalo k výběru oboru Sociální a charitativní práce. Co je při studiu motivuje a také demotivuje. V neposlední řadě, jestli studium splnilo jejich očekávání a zda někdy uvažovali o jeho ukončení. Jako výzkumnou metodu jsem využila smíšenou výzkumnou strategii, tedy kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod. Práce je rozdělena do pěti větších celků. V první kapitole jsem vymezila podobu soudobé sociální a charitativní práce. Další část práce je zaměřena na motivaci. Ve třetí a čtvrté kapitole popisují způsob zkoumání a výsledky výzkumu. Poslední kapitola je věnována diskusi.

Abstract

Motivation of students of the Faculty of Theology USB to study Social and Charity Work

Key words: education in social work, motivation, demotivation, motivation to study social work

This bachelor thesis deals with student's motivation to study social work. The aim of the thesis is to find what is the motivation of students of the Faculty of Theology USB to study Social and Charity work. Specifically, I wanted to find what motivated students to choose the field of social and charity work. What motivates them and also demotivates them while studying. Last but not least, whether the study met their expectations and whether they ever considered ending it. As a research method, I used a mixed research strategy, a combination of quantitative and qualitative methods. The thesis is divided into five units. In the first chapter, I defined the form of contemporary social and charity work. The next part is focused on motivation. In the third and fourth chapter I describe the methods of research and the results of the research. The last chapter is devoted to the discussion.